

FOLK OG LAND

Sverre Aarstorp,
Sølduker, 5.
0 3 1 0

NR. 25—26 — 15. ÅRGANG

LØRDAG 10. DESEMBER 1966

LØSSALG 2 KRONER

SIEGFRIED:

Stalins film fra 1938 om hvorledes et slått Tyskland skulle behandles

Et supplement til en AFTENPOSTEN-kronikk

de Gaulle fikk se filmen etter at den var blitt forevist i Berlin av Goebbels for utenlandske pressefolk — deriblant norske

Vi leste isommer engang en interessant kronikk i AFTENPOSTEN, skrevet av MORGENBLADETS avskallede redaktør Birger Kildal. Den handlet i sammenheng med president de Gaulles den gang forestående Moskvareise om en lignende reise de Gaulle foretok i slutten av november 1944. de Gaulle var da etter invasjonen installert i Paris som sjef for en provisorisk regjering.

Det er ganske interessant i denne forbindelse å tenke litt over hvorledes de forskjellige eksilregjeringers stilling i virkeligheten var. de Gaulle var jo en av de mektigste slike eksilsjefer med en betydelig og slagkraftig troppesstyrke som deltok på forskjellige fronter, men rent folke-

rettslig sett var han naturligvis intet annet enn en flyktet franskmann som samarbeidet med de allierte. Frankrike selv hadde jo kapitulert ved sin lovlige regjering og var ute av krigen og Frankrikes legale regjeringssjef var Pétain. Den norske eksilregjering som selv uttrykkelig hadde fraskrevet seg retten til norsk statlig deltagelse i verdenskrigen så lenge den varte, gjør som kjent krav på å ha vært «alliert» med England og USA og Sovjet-samveldet. En kan tenke seg hvorledes disse «allierte» i virkeligheten så på den norske Londonregjeringen når vi leser Kildals beskrivelse av innstillingen til de Gaulles regjering som nu hadde etablert seg i det franske hjemland.

«de Gaulle var sjef for en provisorisk regjering og etter amerikansk og britisk oppfatning kunne denne ikke betraktes som noe annet eller mer. De vendte på mange måter en kald skulder mot general de Gaulle.»

Når det ellers gjelder den norske påstand om fortsatt krigføring, så har vi festet oss ved noe ganske karakteristisk, som viser at selv kong Haakon til å begynne med ikke ønsket å la sitt hus medvirke direkte i noen slik påstått ulovlig krigføring. Det var vel grunnen til at ikke daværende kronprins Olav ble satt på som «norsk forsvarssjef» i England i februar 1942, men den forholdsvis anonyme Hansteen. Først 1. juli 1944 da det var på det rene at tyskerne hadde tapt verdenskrigen og det ingen risiko lenger forelå for at Norge eller det kongelige hus skulle måtte stå til ansvar for folkerettsbruddet, ble H.K.H. Kronprinsen forsvarssjef. Dette blir understreket i en erklæring som Hansteen avga i forbindelse med Skanckesaken.

Ellers er det noe annet i Kildals kronikk som fyller en med forferdelse over norsk (forts. s. 15.)

Da krigen kom til Görings Karinhall

Hermann Göring med sin lille datter Edda, som fikk en dukke av den franske ambassadørfrue etter krigsutbruddet.

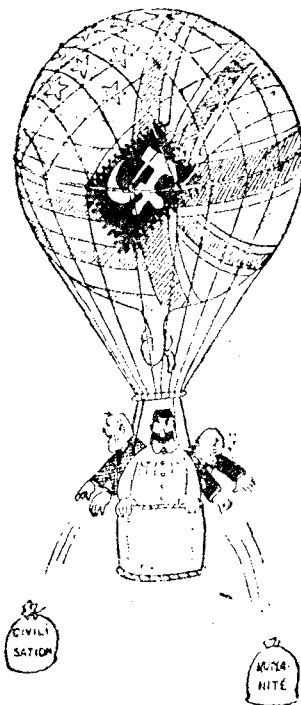
Vi nevnte i forrige nummer fru Emmy Görings artikkelserie i det tyske billedblad QUICK om hvorledes hun opplevet Det tredje rike. Serien har som rimelig kan

være fält DAGBLADETS iherdige hetser i Bonn — han som har utmerket seg slik at han nu er avansert til også å bli fast Bonn-hetser i Fjernsynet — tungt for brystet, og han avleverer en avskysalve over tre spalter i DAGBLADET. Hos mange vil naturligvis det bare skjerpe interessen, for det er intet som gjør disse folkene av typen J. HJ. S. og Sverre Løberg, så ildsinte som å se gamle løgner korrigert.

Vi antydte at vi ved en senere leilighet kanskje skulle gjengi litt mere av det fru Göring beretter, og oppildnet av DAGBLADETS raseri, innfrir vi løftet allerede i dette nummer. La oss da berette litt om hvorledes fru Göring opplevet krigsutbruddet:

31. august 1939 var Göring i meget nedtrykt sinnssstemning kjørt avsted i sin bil til Hitler. Da han dro sa han til sin hustru: «Be nu, slik at jeg kan bringe oss alle freden!»

«Seks timer tilbragte jeg så med å si meg selv at han har dog ikke oppgitt håpet. Jeg visste at Hermann via (forts. s. 13)

Slik så en fransk karrikatur forholdet: De vestallierte måtte kaste alle hensyn overbord for å tekkes Stalin

«Vennskapsavtalen» undertegnes i Moskva, men likevel lot Stalin hetsfilmen mot Tyskland forevise

Hatets evangelister

Det nærmer seg jul — sultan kunne gråte over Konstantinopels ødeleggelse — og benåde. Sverre Løberg benåder ikke. Til og med en prest hører til de «silkebløte» etter hans målestokk. Presten skrev jo om neste-kjærlighet og tilgivelse. Det må være grenser for unnfallenhet. Er da ikke alle «kjetterne» forbrytere og forrædere og skyldige for Inkvisisjonens domstol? Burde de i grunnen ikke komme krypende på hender og knær foran Storinkvisitoren og be om nåde? Men hva skjer? spør Sverre Løberg. De vandrer jo omkring som ganske alminnelige mennesker uten at noen merker det. Burde man ikke brennemerke disse «kjettere» i pannen, når man ikke har adgang til Inkvisisjonens domsarkiv?

I denne tid er Mørkets fyrste særlig engstelig. Han lister seg rundt blant menneskene, lytter, og blir urolig. — Det blir for meget godhet — for megen tilgivelse og han slynger sin sorte kappe tettere rundt seg og fryser ved så meget Kjærlighet. Fra tidens morgen har Han lært å kalle på hatet og hatet er noe fryktelig og uhyrlig, hvis dybde han vet å måle. Fra denne avgrunn taler Han — denne Hatets evangelist — til sine apostler.

Vår tid har mange av disse apostler. Utrettelig stiller de seg til tjeneste for Hatets evangelium. Ingen bestrider deres genialitet i denne mørkets gjerning, mesterlig spiller de på de mørke strenger og det går et isnende pust over menneskehjertene. Og dette dødens og frostens pust kjenner menneskene igjen med gru. Fram av natten manes Inkvisisjonens redslar hvor kjetterbålenes rød-sorter flammer stiger mot det mørke hvelv.

«Hvem vil ha med kjettere å gjøre?», runger Inkvisitoren røst gjennom den besorte natt. Menneskene kryper sammen i redsel og ser med forferdelse på kjetterbålene.

Det er hatets tid — uforsonlighetens tid — det nådesløses tid — ubarmhjertighetens tid — det er Inkvisisjonens tid.

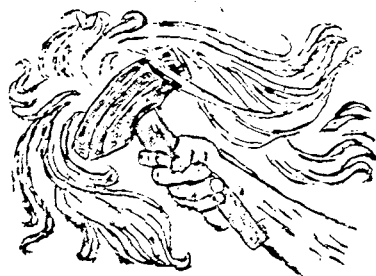
Hatet går igjen i vår tid og de moderne heksebålene brenner. Alle skal «brennes» som ikke har samme tro som Stor-Inkvisitoren Sverre Løberg. Han er uforsonligheits inkarnasjon. Dansende rundt vår tids «heksebål» gir han ny næring til flammene. Hvem er ren i hans øyne? Bor det ikke en «heks» i hvert menneske, som han er kalt til å tilintetgjøre? — Tilhørte igrunnen ikke både denne og hin «silkefrontens» ettergivenesshet? Ble det ikke vist for stor barmhjertighet mot «heksene»? Burde ikke behandlingen vært mer streng og konsekvent? Det kryper jo fremdeles endel «kjettere» rundt omkring i samfunnet som til og med mener seg urettferdig behandlet — som forsøker å komme til orde — forsøker å forklare at noe urettferdig har funnet sted? Slik spør Sverre Løberg og skrider til verket. En tyrkisk despot og

sultan kunne gråte over Konstantinopels ødeleggelse — og benåde. Sverre Løberg benåder ikke. Til og med en prest hører til de «silkebløte» etter hans målestokk. Presten skrev jo om neste-kjærlighet og tilgivelse. Det må være grenser for unnfallenhet. Er da ikke alle «kjetterne» forbrytere og forrædere og skyldige for Inkvisisjonens domstol? Burde de i grunnen ikke komme krypende på hender og knær foran Storinkvisitoren og be om nåde? Men hva skjer? spør Sverre Løberg. De vandrer jo omkring som ganske alminnelige mennesker uten at noen merker det. Burde man ikke brennemerke disse «kjettere» i pannen, når man ikke har adgang til Inkvisisjonens domsarkiv?

Sverre Løberg er den store mester. Han tilhører ingen bestemt tidsepoke. Han er inkvisisjonens historiske gjentakelse. Han sår hat hos mange, høster hat hos noen, men medlidenhet og medynk hos de fleste.

Det nærmer seg jul — kjærlighetens og forsoningens store fest. Den store Dominikus vandrer hvileløs omkring og fryser ved så megen kjærlighet...

Sannhetssøker

Grib om din fakkel hårdt
På dens flamme
Stormen går hvervet svært
Stort er at røve

FORBUNDET

ønsker medlemmer og bidragsyttere en god jul og et fremgangsrikt nytt år. Vi takker for hjelp og støtte i året som gikk og minner om at vårt arbeide er avhengig av den økonomiske støtte vi får. Som ifjor, trenger vi sårt en ekstra julegave, så glem oss ikke i julemaset!

Arbeidsutvalget

GOD JUL OG GODT NYTTÅR

ønskes alle kamerater fra Suplandsfoss!

Otto Johnsen

Kontorene i Kierschowgate holdes stengt fra og med fredag 23. desember og året ut. De åpnes igjen tirsdag 3. januar 1967.

Bøker - -

(forts. fra s. 15)

rer han med hård hånd. Selv sier forfatteren i sitt forord:

«Det arme Haiti selv og arten av doktor Duvaliers regime er ikke oppdiktet — det siste ikke engang dramatisert eller svartmalt for effektens skyld. Det er ikke mulig å gjøre det svarene enn det er. Tontons Macoute vrirler av elementer som går Concasseur en høy gang, den avbrutte begravelsen er hentet fra virkeligheten, mer enn en Joseph halter omkring i gatene i Port-au-Prince etter en omgang tortur, og selv om jeg aldri har truffet unge Philipot, har jeg truffet mange like modige og like dårlig opplærte geriljasoldater i det forhenværende sinnsykeasylet i nærheten av Santa Domingo. Men siden jeg skrev dene boken, har meget forandret seg i Santo Domingo — til det verre.»

Det er det nådeløse livet selv som gjør de opptredende til gjøglerere som spiller sine roller foran de kulisser skjebnen har stillet opp.

MORDETS PSYKOLOGI

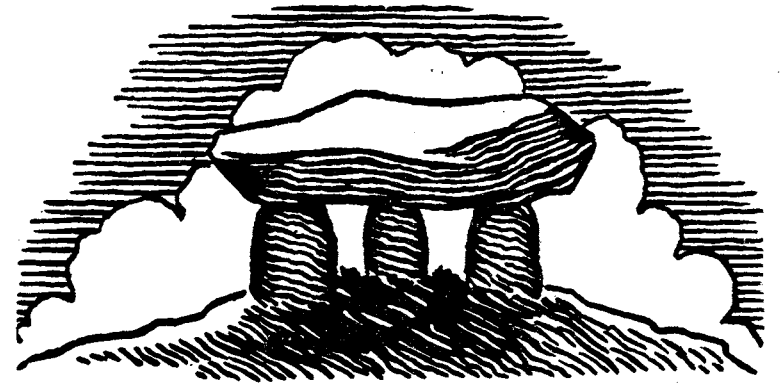
Truman Capote:
Med kaldt blod
Cappelen

Natten mellom 14. og 15. november 1959 ble fire medlemmer av familien Clutter i en landsby i Kansas brutalt myrdet i sitt hjem med haglladninger i ansiktet på kort hold. Det var ingen åpenbare motiver for forbrytelsen og nesten ingen spor, men etter noen tid ble den 33 år gamle Richard Hickock og den 36 år gamle Perry Smith arrestert. Den 14. april 1965 ble de hengt i statsfengselet i Lansing, Kansas. Hva er bakgrunnen for en slik bestialsk forbrytelse? Hva er det som foregår inni de mennesker som er implisert? Det er dette som har beskjeftiget bokens forfatter, som selv kom til åstedet umiddelbart etter forbrytelsen og som senere fulgte med så å si fra time til time på nærmeste hold. Det er da også blitt en bok av det som kanskje savner sidestykke i litteraturen, mesterlig i komposisjonen og bygget på det mest nitide studium, på hundrevis av intervjuer og på nært kjennskap til de to mordere, som han hadde personlig kontakt med til siste slutt. Boken gir også en avslørende skildring av amerikansk rettsvesen. Det er ikke rart at denne bok har vakt oppsikt verden over.

—o—

KRISTNE VENNER

I hvert nummer av FOLK OG LAND finner leserne en liten annonse som forteller at det en gang i måneden — nemlig hver første fredag — holdes noen hyggelige og intime møter i KRISTNE VENNER. Det er en veldig oppmuntring å kunne møte der til fritt samvær. Litt mat tar

Advent

Snart skal vi atter se at året forblør seg i det store tidens hav så stille at vi knapt forstår det — og som de andre tok det mere enn det gav.

Tok litt av kraften fra det høye som vi fikk med som livets åpningsfond, tok litt av glansen i vårt øye, den lille avglans av den fjerne Helligånd.

Med vennene vi måtte miste en del av eget liv i jord ble gjemt, tre skuffer muld på vennens kiste var og for oss tre varslers dumpe klokkeklemt.

Så står vi da i adventstiden mens alt det tapte driver stilt forbi, vi står i tvil, men og i viden: en Frelzers livsfornyelse den trenger vi.

O.M.

Er det sant, at kvinnens rettferdighetsfølelse er sterkere enn mannens?

Ja, sannsynligvis.

Er kvinnens evne til å finne ut hva der er rett, større enn mannens?

Nei, den er mindre.

Hvorfor det?

Fordi hun har vanskeligere for å ta alle momenter med i betraktning.

Er intuisjonsevnen større hos kvinnen enn hos mannen?

Ja, som oftest.

Gjør den seg alltid gjeldende?

vi selv med, og god kaffe får vi, etter at det er blitt talt, sunget og enhver ellers har kunnet stå fritt frem og si hva vedkommende måtte ha på hjertet.

KRISTNE VENNER er et åpent forum for alle mennesker av en god vilje i dette land. Uten grenser eller adskillelse fra noen eller noe.

Men, det ville være hyggelig om flere fant veien dit — til glede, oppmuntring og trøst. Til stimulerende samvær med positive mennesker i et godt og konfesjonsløst kristent miljø.

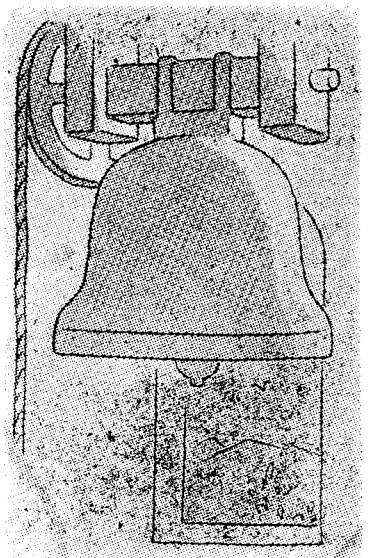
Kathrine Aall-Normann.

Nei dessverre, hverken hos kvinnen eller hos mannen.

Skal det ikke bli interessant å se hvorledes Norges nåværende justisminister stiller seg til det såkalte rettsoppgjør med landssvi-kerne?

Jo.

Christian Bekker.

EN RIKTIG GOD JUL

og et godt nytt år med ny fremgang for vår felles sak ønsker vi alle våre medarbeidere, lesere og venner. Takk for all hjelp og støtte i 1966, og vel møtt til bladets 16. årgang!

Folk og Land

FOLK OG LAND

UAVHENGIG POLITISK PUBLIKASJON

Redaktører:

ODD MELSOM, ansvarlig

ALEXANDER LANGE

Hvorfor, ja!

Det jamres fremdeles høylydt i den såkalte demokratiske norske presse over valget i Bayern som førte til en oppsiktsvekkende fremgang for de nasjonaldemokrater som beskyldes for å være «nynazister». I lederartikkel på lederartikkel kannestøpes det om årsaken til at tyskerne etter tyve års Wirtschaftswunder-dvale har begynt å reagere nasjonalt igjen. Og dog er det hele så innlysende enkelt, det er en tro kopi av det som hendte da Versaillesstraktatens himmelrope urett sammen med økonomisk depresjon fostret den tyske nasjonalsosialisme.

Den fred som ennå ikke er kommet etter annen verdenskrig er ti ganger verre enn Versaillesfreden, og det begynner nu endelig å gå opp for nasjonalsinnede tyske velgere at de intet har å håpe på av partipolitikerne som bare er mere eller mindre bevisste redskap for de krigens seierherrer som bragte dem til makten. Det tok lang tid før reaksjonen endelig kom denne gang, bedøvet som det tyske folk var etter nederlaget, hjernevasket og hundset, utlevert til den evige hets som ble brukt til ustanselig pengeutpresning. Det som nu synes å utløse det hele er vel at Tyskland har vært presset så hardt økonomisk av de umettelige seierherrer at selv Wirtschaftswunderet holder på å endres til økonomisk nødstilstand.

Naturligvis er ikke de tyske nasjonaldemokrater «nazister» i den forstand at de drømmer om å gjenoppvekke det som er dødt og borte og som vel alle er enige om i mangt og meget naturligvis fortjener alt annet enn å få nytt liv. Men hvis man ser Hitlers parti først og fremst som et nasjonalt opprør mot Versaillesstraktatens voldsfred, så er naturligvis drivkraften bak det nye tyske parti den samme som bak nasjonalsosialismen.

Kan forøvrig noe normalt menneske undre seg over at det skjer noe i Tyskland igjen når situasjonen i korthet er denne:

Tyskland er delt og delene besatt av seierherrenes tropper. Det er en tilstand som later til å skulle bli permanent, og som ingen av de vesttyske partier har vist vilje eller evne til å råde bot på. Og dog har det nu gått over tyve år siden nederlaget. Tyve år uten fredsslutning og uten håp.

Talsmannen for den tyske regjering statssekretær von Hase, erklærte nylig ydmykt overfor seierherrene at «Bundesregjeringen og Bundestag har siden 1949 ført en politikk som innenriks- og utenrikspolitikk mere har betonert det internasjonale samarbeide enn pleien av nasjonalstatlig tenkemåte.»

Og så spør vel da nasjonalbevisste tyskere om denne tilsidesettelse av nasjonale interesser til fordel for utenlandske er grunnen til:

At Adenauer avviste det sovjetrussiske tilbud i 1952 om gjenforening av Tyskland uten overhodet å prøve realitetene i forslaget.

At Tyskland har et Bundeswehr, stablet på benene med store finansielle ofre, men at det ikke selv kan forføy over en eneste soldat, en eneste stridsvogn eller et eneste kampfly. Det er underlagt NATO, hvis øverste ledelse sitter i Washington.

At utenlandsk kapital slår mere og mere under seg i Tyskland. Nu har den i 3267 vesttyske bedrifter investert 11 153 milliarder DM.

At tysk kull er skjøvet tilside til fordel for utenlandsk olje, og en kullkrise i Ruhrdistriktet derfor har fulgt stålkrisen.

At det betales ut vanvittige erstatningsbeløp og utviklingshjelp til nær sagt hele verden uten at det har skaffet Tysk-

Et elitemenneske

Hans Seland

Den 5. mars feires hundreårsdagen for Hans Seland's fødsel.

Vi har en særlig grunn til å minnes denne mann.

Efterat der falt dom i saken mot Hetlefolket, far og sønn, tok Seland, ut fra sin sterke rettsfølelse at her var skjedd et justismord, opp krav om revisjon av saken. Han slet med dette i mange år uten resultat. Byråkratiet og prestisjen var for sterk en bøyg.

Men han sådde et spiredyktig frø, som ble liggende og vente på bedre grobunn. Under okkupasjonen ble Seland's krav tatt opp igjen, han var da død, og ny lagrett ble satt med det resultat, at Hetlefolket ble frikjent. Den gamle Hetle var da død. Æren er Seland's. Det for ham formentlig ukjente NS, ble hans redskap.

Den yngre Hetle ble senere av Stortinget tilkjent kr. 50.000.— som erstatning. Det ble ved den leilighet uttalt i Stortinget, at det var en skam (for dette?) at det

land en eneste venn eller utrettet noe godt.

At statshusholdningen derfor også nu står foran bankerott.

Er det noe rart i at de tyske velgere reagerer?

Men denne skinnhellige seierherreverden med demokratiske fraser på tungen og vold og hets i hjertet har intet lært av Versaillesurettens bitre frukter. Den turer frem i sin uforstand mot den overvunne og kan ikke forstå hvorfor «nazismen» blomstrer frem igjen i et mishandlet folk. På samme vis som de norske makthavere turer frem mot de norske politiske tapere i Nasjonal Samling. Og heller ikke forstår hva det vil kunne føre til for den politiske stabilitet i landet.

TRYGVE ENGEN:

Det «borgarlege» styret - og vi

I «Folk og Land» for 12. nov., er det ein «Aktivist» som tek opp dette emnet i ein artikkel. Og ein kan vel straks seie seg enig med innsendaren i det aller meste. Det «borgarlege» styret har til denne tid ikkje gjort nokon ting anna enn trufast å tro i fader Gerhardsen sine fotefar.

Men når «Aktivist» kjem til den slutning at vi overlevande justisofer ved neste val bør røyste med Arbeidarpartiet, då kjenner eg meg nøydd til å protestera på det sterkaste. Dersom A-partiet skulde koma igjen med reint fleirtal neste gong, vil det berre føre til at dei skittovne partipampane set nasen endå nokre grader til vers, og nedrakkingskampanjen mot NS vil truleg bli endå verre, så vel i presse, radio og TV, som i skule og kyrkje. Vi skal så visst ikkje vente oss noko takk for hjelpa frå den kanten.

Skal vi bli nøydd til å røyste med eitt av dei marxistiske partiene, så må det bli SF. Ikkje fordi eg meiner vi har noko å vente derifrå heller —, det har vi sikkert ikkje. Men vi bør stø alle krefter som i ein viss mon står i opposisjon til dei makt-havarar, det system og den

var NS, som hadde sørget for rettferd. Det er det samme, som man stadig fikk høre fra rettsindig hold under okkupasjonen: «Det er riktig det dere gjør, det gale er at det er dere som gjør det».

Slike menn som Hans Seland er sjeldne i det offentlige liv i Norge. I politikken kommer de vanskelig med, fordi de ikke er akkordens menn og dertil setter sine omgivelser i skyggen og heller ikke er mottagelige for pampenes partiparoler. (Det siste er som kjent betingelsen for gjenvalg til den Edens Have, som kalles Stortinget).

Der finnes likevel slike folk. Først og fremst Vidkun Quisling, overlege Scharffenberg, major O. Langeland, stortingsmennene Moseid og Bunkholt og andre uredde menn. I dagens politikk har «Arbeider» partiet 1 — en — mann av denne støpning og kanskje dertil et emne til en. Høyre har noen slike emner, men de er for sterkt opptatt av den politiske ager og kjøbmansskap, som de har påtatt seg å passe, til at de gjør seg gjeldende. Kristelig Folkeparti er i denne henseende best utstyrt. Venstre har sine muligheter, Sf. ingen.

O.H.

ånd som har vore rådande i landet sidan 1945. På den måten kunde vi kanskje oppnå at A-partiet måtte søke stønad hos SF for å koma i regjeringsposisjon. Dette meiner eg vilde vera langt betre enn eit reint AP-fleirtal.

Men før vi på denne måten legg våre røyster i vektskåla til fordel for folkedemokratiet, (ja, for det blir resultatet, anten vi får reint A-styre, eller A-styre med stønad frå SF) så bør vi tenkje nøye over om det ikkje skulde finnast andre utveggar.

A sitte heime på valdagen har vi prøvd. Det fører ikkje til noko. På den måten blir vi rett og slett ikkje rekna med.

Å stemme blankt er langt betre. Ein veljar som legg ein blank setel i urna, gjev dermed til kjenne at han gjerne vilde nytte sin statsborgarlege rett, men lyt avstå frå det, fordi alle dei alternativ som ligg føre, etter hans meining er like ubrukande. «Aktivist» nemner talet 200 tusen. Ja, kunde vi mønstre så mange røyster, så stod det ikkje på. Men også tiandeparten av det vilde vera bra, ja, om det så berre vart lagt 4—5 000 blange setlar i urnene, så vilde det vera ein mektig demonstrasjon mot rettsbrotet og det partipolitiske tullet.

Men kvifor stemme på noko av dei nydemokratiske partiene? Og kvifor stille seg utanfor samfundet ved å sitte heime, eller eventuelt stemme blankt? Kvifor ikkje heller forme ut eit nytt revolusjonært, men også konstruktivt program? Det gamle NS-programmet er i mange stykke ikkje lenger aktuelt. Heller ikkje Samfundspartietsitt gamle program har i dag den same appell til massene som den gongen det var skrive. Men dei to hovdingane, Vidkun Quisling og Bertram Dybwad Brochmann, var kvar på sin måte politiske tenkjarar av heilt uvanleg format. Og så vel desse to program, som Quislings og Brochmanns skrifter ellers, inneheld tankar som ber langt ut over den parlamentariske labyrinten —, tankar som kan gje inspirasjon til utforming av det nye som før eller seinare må koma.

Skulde det ikkje gje gjenklang hos dei unge av i dag, dersom vi går til kamp under felttroppet:

Vi kjenner berre eitt parti, og det er det norske folk!

Neste nummer

av FOLK OG LAND kommer 7. januar 1967

Krigføeringsproblemet 1940–1945

En redegjørelse bygget på kjensgjerninger og solide kilder av avdøde major og byråsjef i Forsvarsdepartementet Finn Kjelstrup

9.

IV. Den norske eksilregjeringens militær- og krigspolitiske holdning og tiltak i okkupasjonstiden. Norsk aktivitet for frivillig deltagelse i den engelske krigføring.

De viktigste herhen hørende data av betydning for belysning av krigføeringsproblemet er følgende:

Fra politisk uklarhet ved regjeringens flukt fra N.-Norge utviklet forholdet til England seg etterhvert til en av eksilregjeringen støttet frivillig norsk deltagelse i engelske styrker¹⁾. Denne ble dog av mindre betydning, jfr. opplysning i boken «Skotsk jord, norsk himmel» om at «Den norske brigade» (en bataljon av «The 52nd Lowland Division») hadde flere selvmordere enn falne²⁾. I boken er presisert at «hver eneste soldat kom frivillig til brigaden».

¹⁾ Av gen. Fleischers «Etterlatte papirer» side 98: «H.O.K. fikk i august 1940 vite at det var satt i gang verving til den britiske marine av norske sjøfolk . . . det var iallfall med de norske myndigheters billigelse og med deres hjelp. Etter H.O.K.'s oppfatning var det galt at våre små styrker ikke skulle settes opp under norsk flagg, og dette ble fremholdt så kraftig som mulig. Det ble imidlertid ikke tatt noe hensyn til H.O.K.'s protester.»

Side 124: «Det er aldri blitt meddelt H.O.K. hvilken oppgave Linge opprinnelig hadde fått, men det viste seg etterhånden at hans oppgave var å rekruttere norsk befall og norske soldater til en egen styrke under britisk kommando.»

Side 125: «Soldatene selv ble først etterhånden klar over at de var tatt ut til britisk tjeneste.»

²⁾ Anførselen høres ikke sannsynlig ut, idet antall falne i den norske «hær» etter 9/4-40 i U.K. II, s. 86, er oppgitt å være 110 mann. I Lingekompaniet 55. Om selvmorderne inngår i disse antall er ikke opplyst. I det samme tidsrom falt ifl. Stat.Medd. 1948, nr. 10-12, 676 nordmenn på Østfronten. Tallet er oppgitt med forbehold, da det antas å være for lavt.

28/5. 1941 ble det sluttet en konfidensiell avtale med den engelske regjering om norske frivillige i England, — den første avtale som viser at norske væpnede styrker kunne oppholde seg der. Ifølge denne avtale skulle de nor-

ske frivillige innordnes i engelske forband og stilles under engelsk ledelse,³⁾ om enn i en viss utstrekning under norsk kommando. Noen enheter av marinen og luftvåpnet skulle stå under norsk ledelse og samarbeide med de britiske stridskrefter, — en bestemmelse som såvidt ses ikke fikk praktisk betydning, jfr. bilag. Den frivillige deltagelse ble her ved irettelagt med off. støtte. Denne form for krigsdeltagelse kan ikke karakteriseres som gjenoptagelse av norsk statlig krigføring, men avtalen kan tolkes slik at den tilkjennegir hensikt herom, fordi den irettelegger grunnlaget for oppsetting av norske stridskrefter. Daværende forsvarsminister, Ljungberg, kunne i november 1947 ifølge prov i Skanckesaken «ikke huske at det militære forhold mellom Norge og England i løpet av 1941 undergikk noen prinsipiell endring». Avtalen var forøvrig ukjent i Norge.

³⁾ Folkerettsleksperten Waltzog anfører i sin «Recht der Landkriegführung» s. 20: Tritt also ein Franzose in die englische Wehrmacht ein, so wird er damit ausländisch frivillig i britisk forband var således britisk soldat, en regel som gjelder uansett antallet av frivillige. De frivillige nordmenn i britiske forband var således folkerettslig sett engelske soldater.

En offentlig — men ikke offisiell — tilkjennegivelse av eksilregjeringens syn på forholdet til Tyskland som krigstilstand fremkom først etter denne avtale — og sikkert på grunnlag av den —, nemlig i T. Volds radiotale

30/7-41 i anledning av legionstiltaket for støtte av Finnlands kamp, ca. 1 måned etter opprettelsen av legionsstaben i Oslo. Det varte således over 1 år før eksilregjeringen fant det formålstjenlig — og fant å ha adgang til — å betegne forholdet til Tyskland som fortsatt krigtross kapitulasjonen.

Etter forholdene på daværende tidspunkt er det ikke lett å forstå om det hermed var ment krigstilstand de facto eller de jure. Formentlig har ikke statsråden selv vært på det rene hermed. De synsmåter som ved anledningen ble fremholdt — bl. a. at den militære straffelovs krigsartikler var i kraft i hjemlandet under okkupasjonen — var åpenbart uholdbare. I forbindelse med andre momenter førte talen dog til følgevirkninger i form av kontroverser mellom den norske legionsstab og de tyske politiske myndigheter, med edsnektelse og legionsstabens oppløsning som sluttresultat.

Å utdanne kvalifisert personale for deltagelse i den engelske krigføring krevde selvsagt meget lang tid. Så sent som i slutten av 1941 var de norske myndigheter i England helt uten kjennskap til eller innflytelse på britiske planer for krigføringen, selv om disse i «høyeste grad berørte norske interesser» (Forsvarsdepartementets beretning for 9/4 1940—22/6 1945, s. 76).

Tidligere antydninger angående eksilregjeringens angivelige hensikt om norsk krigsdeltagelse var blitt kraftig imøtegått i norske

(forts. s. 14)

MED EN SOVJETSOLDAT I VERDENSKRIGEN

For FOLK OG LAND av armenieren Jerwand Dshanian.

ARBEIDSKOMPANI NR. 3

Bilene våre kjørte direkte inn i en skolegård hvor en rekke tyskere med glede tok imot oss. Vi hadde tilbakelagt omkring 15 til 18 kilometer fra byen Kertsj og ankom til en landsby gjenomskåret av hovedveien. Tyskerne fra tidligere hadde nok hatt rett, når de hadde sagt oss at vi skulle komme tilbake igjen. Vi ble sannelig påny satt til veiarbeide selvom vi ikke var kommet tilbake til stengruben.

Vi ble her inkvartert direkte i skolens klasseværelser, hvor enhver fikk utlevert sengeutstyr bestående av madrass, pute, og et militærteppe, alt av tysk fabrikkat. I enkelte av klasseværelsene sto der allerede senger utstyrt med bra sengetøy, men der var ikke nok senger til alle da vi ialt var 150 armeniere, idet de øvrige var blitt kjørt videre til kompani nr. I.

Alle vi nyankomne som utelukkende var krigsfanger bodde her romslig sammen med ti-tolv tyskere som midlertidig hadde innrettet seg i et av klasseværelsene. Det forbauset oss at vi ikke så noen piggtådnhegning. Muren som omga skolen var den eneste hindring som skilte oss fra sivilbefolkningen i landsbyen. Selve vaktmannskapet var her adskillig mindre. Der var ialt to voktere som patruljerte døgnet rundt for å påse at vi ikke bega oss utenfor skolens gårds plass. Den ene var postert ved inngangen mens den andre gikk rundt bygningen. Det var for såvidt ingen vanskelighet om man ville lure de to vaktposter og komme seg ut av skolens område.

Matrasjonene var heller ikke dårlige sammenlignet

med hva vi hadde fått andre steder. Til frokost fikk vi 800 gr. brød, en liter kokt kaffe, 20 gr. smør og noen sukkerbiter. Middagen besto av en fylt kasserolle med suppe kokt av poteter, kjøtt og grønnsaker.

Til dessert fikk vi frukt, druer, epler, ferskener eller tysk pudding. Til aftens fikk vi kaffe og ostebiter. Til en begynnelse påså tyskerne at vi fikk våre rasjoner fullt ut slik at noe svindel under en eller annen form ikke skulle finne sted ved matutdelingen. Men etterhånden overlot de til vårt eget kjøkkenpersonale å ordne med dette.

Alt dette tydet på at vi var kommet til et bedre og tryggere sted enn det vi hittil hadde vært vant til.

Akkurat som i fangeleiren i Kertsj traff jeg her igjen min gamle venn fra skoleårene, kokken Aram. Dengang arbeidet han hos den kjente bakeren i Tiflis Dadasjan, som hadde opprettet sitt bakeri i vårt hus. Ofte stakk Aram til meg både karameller og nugat uten betaling fordi han klarte å ta det med seg fra bakeriet uten at sjefen hans oppdaget det. Og ofte lekte vi sammen eller gikk på kino, da vi var av nesten samme alder, han to år eldre enn meg. Men dette vennskap tok en brå slutt da han etter to års arbeide reiste til Armenia for der å utdanne seg til kokk. Jeg så ham ikke igjen før her i leiren, hvor vi gledet oss over gjensynet.

I Aram hadde vårt kompani fått en dyktig kokk. Han satte sin fantasi i sving og laget forskjellige slags armenske retter av den samme rasjon som tyskerne utleverte til oss, og dermed

(forts. s. 12)

Arbeidskompani nr. 3 på veiarbeid mellom Kertsj og Feodosia

OLAF HOLM:

«SUPPLERINGSVALG»

I.

Som enhver vet, så den hellige ku, parlamentarismen, dagens lys i England. Den består altså i at flertallet i folket gjennom sine valgte representanter i parlamentet — Storting, Folketing, Riksdag osv. danner landets regjering.

Denne statsskikk er etterhånden opptatt eller søkes opptatt i de fleste land. Resultatet har tildels vært bedrøvelig.

I England funksjonerer parlamentarismen tilfredsstillende, i andre land har det gått galt. Lysten til å danne allverdens politiske partier synes å følge i parlamentarismens kjølvann. Weimarrepublikken i mellomkrigstidens Tyskland endte med, etter hva det er opplyst, 28 politiske partier (hvis differanser neppe kan ha vært store). Holland med sine evindelige regjeringsskifter skal ha hatt enda flere og i Frankrike endte det med «franske tilstander», som igjen førte til at folket, det alminnelige menneske, ble lei av politikerne og satte én mann til å lede landet. Det samme var skjedd i Portugal og Spania.

Weimarrepublikken ble avløst av Hitler, også med et flertall i folket bak seg.

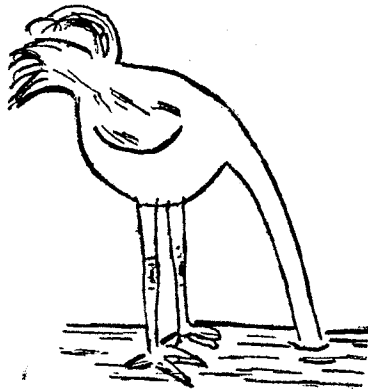
II.

Grunnen til at parlamentarismen funksjonerer tilfredsstillende og etter sin hensikt i England er for det første den, at man der kun har to politiske partier (det tredje, det liberale, spiller en helt underordnet rolle), og for det annet, at en del av velgermassen stadig er i bevegelse uten å være knyttet til det ene eller det annet parti. Er denne del av folket misfornøyd med den sittende regjering, bidrar den til å skaffe en ny ved å støtte opposisjonen og supplere den med sine stemmer ved valg. Man finner også her forklaringen på den betydning som tillegges suppleringsvalgene etter avdøde parlamentsmedlemmer som indikator for den alminnelige stemning i folket.

III.

Det er en parallell til disse engelske forhold som vi her i landet opplevde ved siste stortingsvalg.

I 1945 ble, ved de hjemvendte «statsmenn» fra London og USA og kanskje også Sverige, hvor det satt embedssultne «patrioter» i eksil, etter ordre fra Moskva en stor del av velgermassen berøvet stemmeretten. Det lar seg vel ikke gjøre for «statsmenn» (demokratiske sådanne) som de kaller seg, å

skjemme seg grundigere ut? Detaljene er vel godt kjente nu.

«Eftertankens blekekrankhet» har dog så smått meldt seg gjennom karakteristikken av «rettsoppgjøret». «Ulovlig, men nødvendig». Det er litt bedrøvelig å ha behov for ulovligheter.

IV.

De nu partiløse velgere, de tidligere NS-medlemmer og deres pårørende ble på denne måte en flytende del av velgermassen. Stor eller liten, den er stor nok til her som i England å avgjøre hvilken politisk retning skal få regjeringsmakten, uten selv å være deltager i den.

Det som fant sted ved siste stortingsvalg var faktisk også et suppleringsvalg. NS supplerte det borgerlige parti (med noen unntak til begge sider) innen valgkretsen, som stod best til å gå av med det siste mandat.

Det skjedde for å få (og prøve) en annen regjering enn den, som ikke hadde kjent sin besøkestid.

Det gikk som kjent bra og kunne gått enda bedre, hvis ikke tiden hadde vært så knapp til «mobiliseringen».

V.

Det som skjedde ved siste valg tør det være grunn til å regne med vil gjenta seg i fremtiden, når det nu er kommet på glid.

Kanskje disse begivenheter vil fortone seg klarere sett fra Øst og Syd, henholdsvis hinsides Kjølen og Skagerak, hvor man nok har lignende problemer omenn uten tilsvarende utgangspunkt for deres løsning.

Konsekvensene av forholdet her i landet bør de, som har interesse av dem, finne ut selv.

Olaf Holm

G Å S

Skånegås, ungdyr og voksne av begge kjønn til salgs.

Eksp. anviser

Godt selskap også av britiske fascister

Mosley hadde kjente meningsfeller da han startet sitt New Party.

Siden hetsen fremdeles går lystig i alle vestlige land mot fascismen kan det ha sin interesse å peke på at det ikke bare er i Norge mange av dagens fremtredende menn må innregistreres som slike fascister — iallfall forhenværende. I så å si alle europeiske land fantes det i tredveårene fascistiske partier målt med dagens målestokk. Og som en i Norge hadde NASJONAL SAMLING, hadde en i England Mosleys svart-skjorter.

Sir Oswald Mosley brøt som kjent ut av det britiske Labourparty og dannet sitt eget parti etter å ha sendt ut et manifest. Og hvorledes synet på dette fascistiske parti var, fremgår av en bokanmeldelse i «Daily Telegraph» skrevet av bladets tidligere redaktør Sir Colin R. Coote. Boken som anmeldes er «Harold Nicolson's Diaries and Letters, 1930—1939». Nicolson hadde ved siden av sin skribentvirksomhet en lang diplomatisk karriere bak seg. Han var gift med Vita Sackville-West, som selv var en kjent skribent.

Sir Oswald Mosley

Etter disse innledende bemerkninger gir vi ordet uten ytterligere kommentarer til Sir Colin R. Coote:

«Han hadde en tendens til å styrte bort til enhver gås idet han skrek «En svane!» og til enhver galskap av en politisk idé idet han skrek «en inspirasjon!»

Den mest fremtredende illustrasjon til dette var hans tilknytning til Mosley og til Mosley's New Party, som fortsatte lenge etter at mere praktiske intellektuelle hadde famlet seg tilbake til de gamle båser. Som han sa med den selvironi som var et av hans mest tiltalende karaktertrekk: «Man synes at jeg er tåpelig og litt gal — Jeg har vært tåpelig — Jeg må gjenvinne mitt rykte — Og likevel, trass i alt dette — hvor moro det er å leve!»

Når en ser tilbake kan det syntes at Mosley var skjør og hans foretagende sinnssykt. Men det som er glemt nu er at eventyret slett ikke var på langt nær så tåpelig. Det var en fylking av mosleyanere i alle partier, folk som var syke

over den manglende evne hos de gamle hender til å hankses med arbeidsløsheten. En flokk av de yngre og mere oppyakke konservative som Walter Eliot, Bob Boothoy og Oliver Stanley slo åpent fast at det var grunn til å overveie Mosleys Manifest. Harold Macmillan produserte hyppig artikler og taler som ikke var helt ulike Manifestet. Aneurin Bevan, John Strachey, og mere enn en håndfull sosialistiske parlamentsmedlemmer flirtet med det — skjønt de vek tilbake for utsikten til et ikke-konformistisk ekteskap.

Berømte økonomer som Maynard Keynes, og en presselord som Rothermere understøttet Mosley. Beaverbrook hadde ikke akkurat noe imot det da Nicolson bad om å få fratre sin stilling for å slutte seg til Mosley. Disse dagbøker gjengir Mosleys påstand om at Neville Chamberlain og selv Winston Churchill ikke var fiendtlig innstillet. Mosley har faktisk på det nærmeste Labourkonferansen det år mot hierarkiet. Hvis han ikke hadde forlatt Labour party (som ekskluderte ham utelukkende fordi han dannet et annet parti) kunne meget godt han og ikke Attlee ha blitt ministerpresident i 1945. Den konservative opprører mot Micawberismen. Macmillan tenkte engang på å unndra seg Torypysken, men han forble i sitt parti og ble premierminister i 1956.

Hovedfeilen var å danne et «New Party». De britiske velgere holder seg imellom tilbake for å stemme på et gammelt parti, men de vil ikke i det hele tatt stemme på et nytt uten som en lokal og tilfeldig demonstrasjon.»

«Adolf Hitler. Mein Jugendfreund.»

Oven nevnte kjente bok av A. Kubizek, som kom på Leopold Stocker Verlag i Graz, har vært utsolgt, men er nu kommet i 3. opplag.

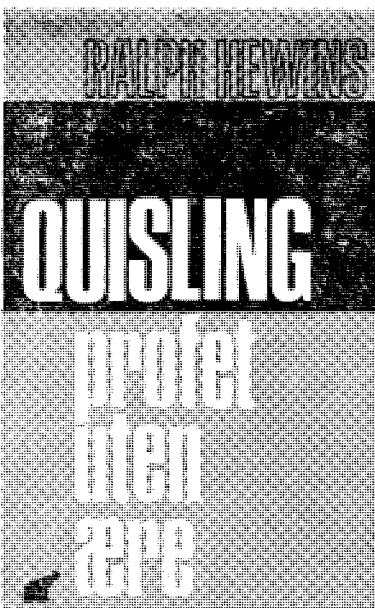
Vi kan nu skaffe boken gjennom BOKTJENESTEN. Den er på 339 sider, illustrert, og prisen er kr. 32,—.

Skal boken skaffes før jul, må bestilling skje omgående.

FOLK OG LANDS
BOKTJENESTE
Postboks 3214, Oslo/Sagene
Postgiro 1 64 50

Macmillan, som tydeligvis også var en slags fascist

400 sider,
illustrert, heftet kr. 20,—

STORE BJØRN

Bestun, Oslo

Boken kan bestilles i FOLK OG LANDS BOKTJENESTE, (postgiro 164 50), og blir sendt bestillerne straks boken foreligger i handelen i tur og orden. I tillegg til prisen kommer forsendelsesporto med kr. 1,30. Skal boken sendes i oppkrav kommer oppkravsgebyret i tillegg.

PÅ GAUPEJAKT MED FØNHUS

Mikkjel Fønhus: *Gaupe. Aschehoug.*

Mikkjel Fønhus er utrettelig og uoppslitelig som beretter av gode og ekte villmarks- dyreskildringer. Årets bok er den 34. i rekken, men like ung og levende er han i skildringen og like kjærlig opp-tatt av sitt emne.

Efter at Fønhus nu i etpar Oslo-aviser har tatt til orde for en totalfredning av gaupen kan en kanskje synes at boken hans ikke akkurat er et innlegg til forsvar for et slikt synspunkt. Det er nemlig en blodtørstig gaupe som skildres i boken, den går til og med løs på rein. Og forfatteren innrømmer i et intervju at han kanskje har gjort gaupen urett i boken. Det er vanligvis bare småvilt gaupen forsyner seg med, men på den annen side har det han skildrer i boken virkelig hendt. Folk ville ikke være interessert i å høre om at gaupen tar mus og lemen og slike små dyr, sier Fønhus og derfor har han måttet dramatisere. Og det er med gaupen som med mennesket at enkelte kan skille seg ut.

Nå er det jo heller ikke bare dyreskildringen som særpreger Fønhus, men selve suset av villmark i bøkene hans. Og årets bok står ikke tilbake for de tidligere i så henseende. Den vil appellere til alle som er glad i den uberørte natur.

Fønhus skriver et malmløst samnorsk, kanskje med en liten slagside til nynorsken, men det klær emnet.

SIMENON PÅ EN ANNEN MÅTE

Georges Simenon: *Det blå rommet.*

Når en nevner Simenon, så tenker naturligvis de aller fleste på Maigret-bøkene, ikke minst nu da Fjernsynet har sin Maigret-serie gående. Men Simenon har også en rekke såkalte romaner bak seg. Dreyers forlag har i år sendt ut «Det blå rommet». Det er en eiendommelig bok, temmelig åpenhjertig i sine skildringer av kjønslivet, men med den samme dyptpløyende skildring av det alminnelige småborgerlige livet som er så tiltrekkende i hans Maigretbøker. En kan kanskje irritere seg litt over den åpenhjertige skildring til å begynne med, men etterhvert blir en interessert i det eiendommelige spill mellom både mannen og kvinnen i boken og mellom mannen og de representanter for påtalemyndighet og domstol som ikke kan komme på talefot med ham når det gjelder å bringe på det rene hva som hendte og hvorfor.

Bøker til jul?

En liten rundreise i bokverdenen ved Siegfried

Det er ikk godt for en alminnelig leser å orientere seg i den flom av bøker som strømmer ut over Norges land før jul og vi har derfor sett de som en oppgave hvert år å gi en liten oversikt over noen av årets bøker — fra de forlag som gjerne ser sine bøker omtalt i FOLK OG LAND. Oversikten gir seg naturligvis ikke ut for å være noen inngående literær vurdering — det tillater hverken plassen eller tiden — men den kan likevel kanskje være en god pekepinn fordi den bygget på det syn redaksjonen også ellers står for.

BOK FOR DYPLØYERE

Rolf Edberg: *Et støvgrann som glimter.* Aschehoug.

Dette er vel årets store debatt-bok i hele Norden. Med utgangspunkt i en sommervandring i Jotunheimen gir bokens svenske forfatter seg ikast med hele verdenssituasjonen idag. Og det er et mørkt og truende bilde han tegner av menneskeheten i skyggen av atomødeleggelsen og også menneskenes stadig pågående ødeleggelse av den natur som umiddelbart omgir dem med giftstoffer. Forfatteren nevner i denne forbindelse hvorledes insektene, som har millioner av års øvelse i å tilpasse seg etterhvert blir immune mot giftene. «Over åker og skog stormer nye stammer av gamle insekter, som DDT og andre hittil brukte livsdrøper ikke biter på. Disse nye angrepene blir så meget mer følbare, som en del av naturens egne forsvarsmurer nå er rasert. De fuglene som hittil har holdt insektene i sjakk, er jo i stor utstrekning forsvunnet. En kjøttmeisfamilie som formerer seg normalt, fortærer i løpet av et år ca 75 kilo insekter, en svalefamilie med fem unger konsumerer i løpet av bare et par sommermåneder omtrent en halv million insektindivider. Der fuglesangen er forstummet kan man vente insektangrep som overgår alt hva man hittil har opplevd. Hva gjør man da? Skaper nye og enda giftigere preparater for å pøse ut i naturen? Med nye uoverskuelige følger!»

Og når det gjelder atombombetruslen, så er det andre farer som også følger i fremtidskrigens spor: «Det snakkes lavt om de bakteriologiske krigsmulighetene. Likevel finnes det lagret gifter og bakterier, som endog i små doser skal kunne utrydde alt levende. Bakterievåpenet er jo billig — «den fattiges vannstoffbombe» — og et angrep kan utføres smygende: et skip kan i nattens mulm og mørke gå inn mot land og oversprøyte det med bakterier — en farsott begynner å grassere uten at man vet hvor den kommer fra. Visse av de mer infame midlene kan være farlige også for angriperen, og det kan kanskje virke avskrekkende. Like nærliggende og da den meteorologiske krigen,

gjennom klimakontroll. Det er i fullt alvor snakket om mulighetene for å manipulere slik med været at et annet land rammes av total tørke — eller av en ny istid. Når vi først er begynt å fingre ved naturkreftene er mulighetene legio».

Utsiktene etter at den meget fredselskende demokratiske verden bragte Hitlers Tredje rike til fall er altså ikke særlig lystelige. Og det ser faktisk ut på en som om en har «slaktet den gale gris», for å tale med Churchill. For det er jo en ubestridelig kjennsgjening at like sikkert som Hitler aldri arbeidet på fremstilling av atombomber, like sikkert var han i besiddelse av hele arsenalet av bakterievåpen. Men han brukte det ikke — selv i undergangens stund.

Hva har så forfatteren å si til den trøstesløse situasjon?

«Det finnes bare en vei bort fra stupet: å oppheve krigen som institusjon. En slik akt ville være noe fullstendig enestående i menneskets blodbestenkte historie. — Men hele vår situasjon er enestående».

Dette er naturligvis bare noen glimt av de emner forfatteren beskjeftiger seg med i den høyinteressante bok. Vi synes ikke at hans fortids- og fremtidsvyer er helt overbevisende, men at boken likevel vil interessere enhver som er bekymret over verdenssituasjonen og som forsøker å trenge tilbunns i problemene føler vi oss overbevist om.

LITTERATURPRISVINDEREN

Samuel Joseph Agnon: *Troskapseden.* Aschehoug.

Det interesserer naturligvis mange å få en prøve på hva den ene av årets Nobelprisvinnere har å legge frem som kvalifikasjoner for æren og berømmelsen. Og det selvom det nok kan reise seg en liten tvil i ens sinn om det egentlig er de litterære kvalifikasjoner som har stått i forgrunnen når prisen deles mellom to forfattere og begge to pussig nok er jøder.

Agnon er et behagelig bekjentskap i denne småkoselige skildringen fra det nye Israel som bygget seg opp i Palestina, men det må vel være noe mere og noe betydeligere som har betinget til-

delingen av Nobelprisen når vi tenker på de mange store for-gjengere og på de mange store som ikke har fått den. Men, som sagt, en leser den lille boken som Aschehoug har sendt ut i år med stille glede, poetisk og legende-aktig som den er og full av frem-medartet jødisk kjærlighet.

André Bjerke:

En skrift er rundt oss Aschehoug

Vi hører til dem som alltid leser André Bjerkes dikt med glede, ikke minst fordi vi synes at bunden form virkelig bør være bunden og liten sans har for det moderne formoppløste tåkeprat som går under navn av lyrikk. Men, det er naturligvis en fare for at en formens mester som Bjerke imellom kan henfalle til versmakeri fordi det hele faller ham så altfor ubesværlig. Vi synes ikke han alltid er på høyde med seg selv i denne diktsamlingen, men naturligvis er det også her meget å glede seg over likevel. Og hvorfor ikke ta disse linjer fra «Bruddstykket av et rimebrev til inntekt for de oppreiste blant oss:

«— de få som trosser mobbens overmakt og ulvens hyl i alle ulvetider, og skriver nye ord på nye tavler, mens svermen skriker, synger eller skravler, de få som uanfektet overlever de tusen ormehugg og øglebitt, og står — når ellers alt er sønderslitt av tidens kolde Leviatan- kjeve, de få som går direkte mot sitt mål, og ikke trenger verdens hyklermaske, og de som, brent på torvets kjetterbål, skal fly som fuglen Fønix av sin aske, de få som tåler mange nederlag i kampen mot den store dårekiste: De vet de vinner ett av kampens slag, og dette ene slaget er — det siste!»

OSLO-ORIGINALER

Haakon B. Nielson: *Byoriginaler* Cappelen's Forlag

Det er med en viss betenkelighet en gir seg ikast med denne boken, fordi de mennesker som fikk seg påklisset etiketten «originaler» ofte var forulykkede individer hvis ulykke var gjenstand for

medmenneskers latter og spott. Det gjelder naturligvis mange av dem som forfatteren har trukket frem, men det skal sies til hans ros at han har behandlet sine byoriginaler med hjertelag og stor menneskelig forståelse.

De fleste av byoriginalene er jo fra en svunnen tid, men mange av dem vil nok iallfall de som hørte til Kristiania i århundrets første tiår huske. En eller to av dem som skildres lever jo den dag idag og noen har gått bort forholdsvist nylig. Ellers er det jo ikke stor plass lenger for mennesker som vil gå sine egne veier i det moderne ensrettede velferdssamfunn, hvor den som ikke holder seg i flokken blir ubarmhjertig forfulgt. Det er slutt på orginalenes tid, og det er derfor av stor byhistorisk interesse å få en bok som Nielsons.

En kan kanskje innvende at skildringene ofte er nokså lettvinde og at mere omfattende kildegranskning kunne vært ønskelig, men innen sin begrensning er boken hyggelig og interessant lesning for alle som fremdeles bærer det gamle Kristiania i sine hjerter. Av ganske spesiell interesse er det utmerkede billedstoff fra fortidens by.

Luse-Frants

NOE FOR OSLO-ELSKERE

Aksel Arstal og Carl Just: *Oslo Byleksikon* Aschehoug

I 1938 utga dosent Aksel Arstal Oslo Byleksikon, en bok som meget snart ble utsolgt og som det senere har vært stor efterspørsel etter. Takket være en donasjon av Oslo Sparebank, har det nu vært mulig å utgi en ny og ajourført utgave til en overkommelig pris. Det er Carl Just som har forestått nyttigivelsen og som også har skrevet både etpar av de innledende kapitler og en rekke av de nye leksikalske opplysninger. Alt ialt er det blitt et meget rosverdig arbeide selvom en nok kan peke på enkelte feilaktige opplysninger i det omfattende verk. Blant annet synes vi det er pussig at nettopp Just kan fortelle at Krigsskolen holdt til i St. Olavs gt. 5 «til opp i 1920-årene». Det er jo ganske åpenbart feil. Just er vel heller ikke så pur ung at han må søke tilbake til sine besteforeldres tid for å finne bjørner på Sankt Hanshaugen. Det var vel vesentlig barna som gledet seg over de to bjørnene og det gikk jo et godt stykke

ut i dette århundre før bjørnene forsvant. Men dette er jo småting som bare setter en ekstra spiss på studiet av boken.

Verre er det imidlertid at også Just føler seg forpliktet til i en nøytral publikasjon som dette byleksikonet å avlevere de obligatoriske jøssingbjeff. En merker det allerede innledningsvis når han i listen over ordførere i Oslo og Aker utelater de NS-folk som notorisk innehadde vervene i okkupasjonstiden. En kan jo ikke godt skjære fem år ut av et lands historie uten videre selvom en ikke liker den del av historien. Under oppslagsordet «Akershus festning og slott» leser vi bl. a.: «Slottet ble også brukt som ramme omkring den dramatiske og uhyggelige seremonien 1. februar 1942 da Vidkun Quisling av den tyske «Reichskommissar» ble innsatt som «ministerpresident» i «den nasjonale regjering» som fra nå av besto av bare NS-medlemmer.» Rent bortsett fra at det er blankt tøy at Quisling ble «innsatt» av Reichskommissar Terboven — det må være administrasjonsrådet og Terbovens kommissariske statsrådsstyre, det Quislings regjering avløste, Just forveksler med — så er det dog et stivt stykke i et leksikon som ikke har politisk propaganda som oppgave å betegne det som en «uhyggelig seremoni» at en nordmann ble overlatt ledelsen av landets regjering istedenfor Terboven. Derimot hendte det uhyggelige ting i Kirkens regi etter seremonien, men det kan vi kanskje komme tilbake til en annen gang. Det er vel grunn til å frykte for at det også andre steder i leksikonet er gitt plass for utgydelser av lignende art. Så omfattende som verket er, har det jo ikke vært mulig for oss å kontrollere alt.

VITENSKAPSMANN OG DIKTER

C. G. Jung:
Jeg'et og det ubevisste
Cappelens Realbøker
Åsmund Sveen:
Tonemesteren
Cappelen

Det ser kanskje litt underlig ut å omtale disse to bøker under ett, men vi synes likevel det er god grunn til å gjøre det, fordi både vår avdøde venn og kampfelles etterlatte prosadikt «Tonemesteren» og Jungs kretsen omkring den Gud sistnevnte aner i menneskenes underbevissthet er så beslektet. Sveens «Tonemester» og Jungs «kollektive ubevisste» er vel når alt kommer til alt en og den samme og også Sveen opererer med symboler beslektet med Jungs urbilder (arketypene). Det er sikkerlig ikke nødvendig å anbefale Jungs bøker for norske lesere. Vi har inntrykk av at hans menighet er stor og voksende og at han har gitt menneskene noe å filosofere videre på i en ellers åndfattig og materialistisk tid. Men Sveens lille etterlatte bok som fører Jungske tanker videre på et fastere religiøst plan og som slår en slags bro mellom de gamle mysterietradisjoner og den kjetter-

ske Freudelevs vitenskap vil vi gjerne gjøre våre lesere oppmerksom på — blant annet også fordi han var en av våre.

Der hvor Jung vitenskapelig famler seg frem langs grensen mellom det bevisste jeg og underbevissthets diffuse makter, der skildrer Sveen i diktet «Jeg» hvorledes det bevisste jeg stiger frem fra underbevissthets hos det lille barn :

«Den lille foten står ved broen over bekken i granskogen. Vokser barneføtter opp av jorden? Øynene grunner dype mot broens tre. Hvem grunner i øynene?

Et ansikt løftes urørlig som et stjernebilde, løftes i sopptaktig stillhet fra jorden på halsens tynne stilk, en hvit forunderlig vekst fra lynget opp mot himmelen.

Store skikkelser reiser seg over grantoppene og vifter høyt med de blå kleder.

De hvite søsken bak ham på broen er blitt så stille, følger de ikke lenger ?

Ut av skogen på den andre siden kommer en gutt. Han møter ham midt på broen og legger sin arm om hans hals. Endelig fant jeg deg! hvisker han. Hvem er du? spør jeg. — Jeg er Jeg, svarer han høyt.

Og kring meg på broen legger solen sin røde morgenkrans. Jeg Jeg! roper jeg ut i dagen. Jeg Jeg! svarer det i skogen. Og armen om skuldrene mine er meg fortrolig som min egen hånd.

Men frem imot oss fra skogens bredd haster en ny søskenskare, kravende opp av mose og lyng, smygende frem av bar og skygge. Og somme smiler og vinker og vil ut til meg på broen, men andre gjemmer seg under stubbene som små nattens dyr.

Men de hvite søsken bak meg står igjen, og slår vingen over ansiktet i gråt ved avskjeden.

Bare en av dem følger meg. Han vokser over mitt hode, og bereder meg veien inn i skogen.

Jung og Sveen, vitenskapsmannen og dikteren hånd i hånd mot alt levendes urgrunn.

ÅRETS BESTSELLER?

Erik Bye: Munnspill under åpen himmel. Cappelen.

Det later til at Erik Byes bok seiler opp som en av årets bestsellere. Og her har man da noe av det samme som hendte i California da film- og fjernsynshæren slo ut den alvorlige politiker. For også Bye kan vel takke meget av suksessen i bokverden den TV-popularitet han kan glede seg over. Men ikke bare det.

Vi må innrømme at vi har forsokt ikke å like Erik Bye, dels på grunn av hans okkupasjonsfortid

og dels fordi han i fjernsynet svært ofte har ofret til tidens dårlige smak og slagordinfiserte politikk. Men vi har ikke klart det. For en kan vel si hva en vil om Bye, så er han iallfall et festlig overflødigthorn både på godt og vondt. Det er visst intet gebet i fjernsynsbusinessen som er ham fremmed og sannelig har han ikke nå laget en virkelig likendes bok også, underholdende, sjarmerende og full av kloke iakttagelser i det eventyrlige liv han førte «over there» i en rekke år. Det er mulig vi her lar oss forføre av forfedres sjømannsblod, men likevel: en bok som fortjener lesere.

BOK MED SAGASUS

Felix Thoresen: Ørnen på Harm. Dreyer.

Det er virkelig sagasus over denne debutboken til Felix Thoresen, en bredt anlagt slektsroman fra kristningstiden i Norge, som det heter i forlagets omtale av boken. Det heter også at den bare er første bind i et tre binds skjebnedrama. Vi skulle tro at romaner med så sterkt og ekte sagasus i bakgrunnen må være noe for mange av våre lesere. Det må ligge et ganske imponerende studium av svunne tiders skikk og bruk bak denne boken og vi synes den er et usedvanlig modent og lovende debutarbeide. I bøker av lignende art har det jo vært vanlig å se troskampen i Norge fra den seirende kristendoms synspunkt mens det i Thoresens bok er motsatt. Her er det den tro og det livssyn vi finner i Edda som utnyttes av forfatteren. Et hyggelig bekjendtskap.

FRA EN SVUNNEN TID

Karin Berg: Seilersberget. Cappelen.

Det er en både småhyggelig og vakkert utstyrt bok Karin Berg har sendt ut i år. Hun tar oss med tilbake til svunne tider på Tjøme før det «falt blant røvere og vantro». Det er nok meget som er havnet der av vakre minners land, men desto hyggeligere er det å vende tilbake til det som var. Og Karin Bang er en klok og hyggelig følgesvend som maner frem både sagn og myter, men likevel beholder benene fast plantet på

jorden. Vi blar med glede i hennes kulturbilledbok og tenker med vemod på alt tiden stjal.

EN DUFTENDE VERDEN

Knut Fægri: Krydder på kjøkkenet og i verdenshistorien. Cappelen.

Professor Fægri er en dreven forfatter av populærvitenskapelige bøker og en som aldri kjeder sine lesere. Årets bok om krydder danner i så henseende ingen unntagelse og forlaget har også spandert et flott og tiltalende utstyr på boken. Det er Ørnulf Ranheim-sæter som har æren for det siste. Krydderet har alltid stått i et eget lys for menneskene, som bærer av orientens mystisisme, og selv om en vitenskapsmann som Fægri nødvendigvis med nøkterne opplysninger og kjennsgjerninger bringer oss ned på jorden igjen, så blir det nok tilbake til å virke tillokkende. Vi tror boken vil få mange venner både blant fremmelige husmødre og mange, mange andre. Kanskje innholdsfortegnelsen best presenterer boken: Hva er krydder? Historie og verdenspolitikk. Om krydder i sin alminnelighet. Pepper, Myrtefamilien, Muskat, Vanilje, Kryddersivene, Laurbærfamilien, Persillefamilien, Løk, Safrian, Rotet på bunnen av krydderskuffen og verdenspolitikk. Som tillegg: Når og hvor hendte det? Krydder på mange språk. Alfabetisk hovedregister over plante- og kryddernavn. Register over mer og mindre utførlige oppskrifter og en del retter som er omtalt i boken. Vær så god: Det er servert!

REDELSFULLT!

Jean Genet: Tyvens dagbok. Cappelens moderne klasikere.

Det er ganske betegnende for tidsånden at noe slikt som dette tas med i en samling av «mo-

derne klassikere». Vi er enig i at denne grufulle boken slik den danske POLITIKEN uttrykker det «hører hjemme i en montre på kriminalmuseet». Forfatteren hører så uten tvil hjemme enten bak fengselsgittret eller vel forvaret i en anstalt for abnorme. Og vi synes også Cappelensseriens redaktør som har tatt ut denne i enhver henseende anstøtelige bok til presentasjon for norske lesere også får bære sin del av skammen og ansvaret. Det aksjoneres i disse dage mot en av de mange pornografiske bøker som flyter inn over Norges land på tidsåndens grumsete flod, vi tenker på Bjørneboes «Uten en tråd». Selv har vi ikke lest denne trådløse, men den kan da umulig være så ilde som «Tyvens dagbok». Og der har ikke riksadvokaten aksjonert. For dette er jo «kunst» må vite. For en forvirring og for en påtalemyndighet!

DEN FORRYKTE VERDEN

Collins og Lapierre: Brenner Paris? Dreyer.

Det er tydeligvis en ganske forrykt verden vi ennu lever i. Krigspsykosen later til å ha blitt permanent. Iallfall er det ingen som våger å protestere med all galskapen som fremdeles bres seg i bøker og andre publikasjoner, på film og i fjernsyn. Et av de groveste utslag i denne retning er denne fransk-amerikanske bok «Brenner Paris?» og i enda høyere grad det ufysiske makkverk av en film som er laget på basis av den.

Først dette: De tyske byer er jevnet med jorden, i ruiner ligger ikke bare Berlin, Hamburg, Dresden, men utallige andre og utallige kulturminnesmerker er gått opp i fosforflammen. Det er tydeligvis som det skal være. Ødeleggelsen av Monte Casinoklost- (forts. s. 10)

Nasjonal Samlings idealisme og fedrelandskjærlighet

Vi har tidligere nevnt publikasjonen KONTRAST's nummer som fortalte om mellomkrigsårenes «fascisme» i Norge. I en kronikk i DAGBLADET har forøvrig KONTRAST's redaktør Hans Fredrik Dahl gjentatt sine anførsler og det har utløst endel innlegg fra dagens gode borgerlige hold som vil ta avstand fra sin påståtte fascisme dengang. Det gjelder bl. a. FARMAND, en sønn av artiklens Threne Holst m. fl. Dahl har avvist kritikken og lagt frem fyldestgjørende underlag for det han skrev. En uttalelse i Dahls kronikk falt imidlertid en av de siste dagers hellige Harald Ofstad, så tungt for brystet at han i et innlegg karakteriserte det som «pølsevev». I et langt og usedvanlig hederlig og anstendig tilsvar redegjør Dahl nærmere for sine synspunkter, som sikkert også vil interessere og glede våre lesere. Vi tar oss derfor den frihet å gjengi det:

Jeg skrev at Nasjonal Samling i 1930-årene var preget av «en dyp og ekte patriotisme, en fedrelandskjærlighet av markert idealistisk tilsnitt.» Dette er «pølsevev», sier Ofstad. Han sier at jeg skriver ut fra «ukyndighet» eller «momentan forvirring» — eller «mest sannsynlig begge deler» — evt. «for å vekke oppmerksomhet.»

«Dette er jo morsomt sagt og hvis alle som skrev i Dagbladet var like morsomme som Ofstad, ville det unektelig høyne kulturdebattens underholdningsverdi i Norge

Hans Fredrik Dahl i DAGBLADET

Jeg skal ikke forsøke meg i denne retning, derimot skal jeg prøve å utdype litt av hva jeg mener med at NS var et «patriotisk» parti. Ofstad har bedt meg gjøre klart hvilket materiale jeg bygger min oppfatning på, og la meg ta det først: Det dreier seg om alle trykte kilder jeg har funnet fram til som kan gi et bilde av Nasjonal Samlings politiske ideologi. Det viktigste (pressen) er systematisk gjennomgått. Det kan selv sagt være huller i dette kildestoffet, men jeg kan vanskelig forestille meg at hull-

lene er store og mange. Ofstad kan kanskje gi et tipp om hvilket kildestoff han anser adekvat, og som han tror jeg ikke har anvendt?

To ting har slått meg ved gjennomgåelsen av dette materiale. Det ene er den **idealisme** som besjeler Nasjonal Samlings politiske arbeid. Farmand skrev etter valget i 1936 en kommentar som jeg tror er meget dekkende, nemlig at idealismen i NS hadde vært større enn kanskje i noen andre partier før valget og at partiets nederlag ved valget var så sviende at man nesten bringes til å synes synd på dem. (Jeg bør visst gjøre oppmerksom på at Farmand siden 1935 var uttalt motstander av NS).

Mitt annet hovedinntrykk er at NS er et **patriotisk** parti, et parti hvor fedrelandsfølelsen og ønsket om å hevde **det nasjonale** er et meget påtrengende trekk. Dette på to måter. For det første ved at hensynet til fedrelandets nasjonale verdier er det sentrale ledd i hva vi kan kalle NS's positive ideologi. For det annet ved at partiets politiske virksomhet ga seg utslag i en forbitret kamp mot alt man oppfattet som u-nasjonalt og u-patriotisk i tida. Det nasjonale var noe som skulle fremmes og dyrkes, men i kanskje enda høyere grad noe som måtte hegnes om og forsvares mot de nedbrytende krefter i tida. Det er ikke her tale om patriotisme som en bevisst oppstilt kulisser for å skjule at man ville innføre korporalisme og førerprinsipp, fagstyre og hva nå ellers den norske fascismen måtte forelå av reformer i statsstyre og samfunnsliv. Enhver som stiller seg litt åpen for hva bildene kan fortelle, vil forstå at nasjonalisme og fedrelandsfølelse er et meget sentralt element i NS's politiske ideologi. Det var derfor jeg karakteriserte patriotismen i NS som «dyp og ekte». Den var dypt og ekte følt.

Nå er det mulig at Harald

(forts. s. 12)

Drømmen om et nytt Europa som sank i grus

Den kjente og folkekjære danske dikter Valdemar Rørdam led en hård skjebne under verdenskrigen. Ut fra sin nordiske innstilling var han tyskvennlig og ga åpent uttrykk for sin solidaritet med den tyske kamp i øst. Han drømte på bakgrunn av det om et nytt Europa. Da bolsjevismen med de vestalliertes hjelp seiret sank drømmen i grus og selv mistet dikteren alt: diktergasje og anseelse.

Vi synes det kan være på sin plass et kvart århundre etter på å gjengi et dikt Rørdam skrev 26. juni 1941 da Tyskland nettopp hadde tatt opp kampen i øst. Her er det:

*Så kom den Dag, som vi har ventet længe!
Nu viser Tysken sig sin Kampkraft værd.
Vogter han mod vor Vilje Danmarks Vænge,
havde vi selv nok svigtet Vagten der,
Men jeg skal love for, at danske Drenge
vågner ved Fodslaget af Finlands Hær
på Marsj med Tysklands mot den fælles Fare.
Vi har dog samme Livsrum at forsvare.*

*Havgus fra Vest og Ørkenstorm i Øster,
selv når et Jordskælv droner os forbi —
Men hele Nordens Grundvold ryster
ved hvert nyt Stød af russisk Barbari.
Horderne bort fra Kodans Bølgekyr!
Da er, med Tysklands Fremvej, Norden fri.
Den kamp, som renser Næsset og Karelen,
skal rense og ordne hele Verdensdelen.*

*Blæksprutte-Favntag, Tramp af Mastodonten!
Så stor en Strid har ingen Fortid kendt:
Fra Nordkap og Gibraltar spænder Fronten
til Rødehavet, Suez, Hellesponten
og Øresund er samlede og spændt
som Strenge på det samme Instrument.
Højt Spil i Handling, og dog størst i Ånden —
Den Sandhed bliver synlig efterhånden.*

*Måtte vi kendes ved dens Krav itide,
alle vi Nordfolk, som fra Urtids År
har holdt os til den Frimandskunst at stride
for større Mål end Muldvarp-Sind forstår.
Nu er vårt Kald at kæmpe Side om Side
med den, der, værgende sin Storheds Gård,
samtidig værger vor. Fast vil vi trykke
den Hånd, der under os vor Længsels Lykke.*

*Vel var vi få, der drømte den forleden.
Dog, hvem ser bedre Vilkår end at slå
for det, som nylig var Umuligheden:
Et nyt Europa, hvor fransk Tankes Trods
og britisk Sejghed, rensede til Freden,
genfødt og genreist jævnsides med os,
kan stå i hver sin Kraft som Arbejdsfæller,
ført af et Folk, der veed hvad Livet gjælder.*

KRISTNE VENNER

Har du lyst til å treffe gamle venner i et åpent miljø? — Kristne Venner møtes den første fredag hver måned i Collettsgate 43. Etter en tale er det bevertning og anledning til selskapeleg samvær. Møtetid kl. 19.30.

Vask, maling, tapetsering, mønstermaling

RIMELIG

1. KLASSES FAGMANN

— Telefon 26 55 30 —

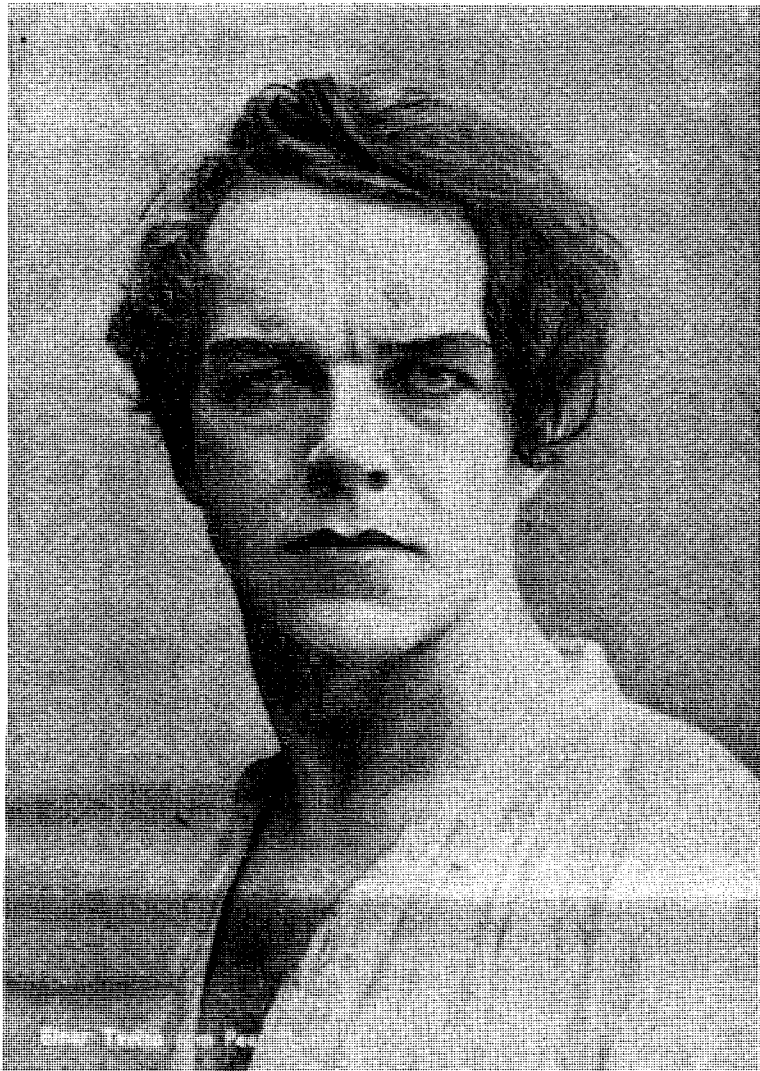
Idealisme og patriotisme preget dem

RELATOR:

Små kulturportretter post mortem

VII

Einar Tveito

Einar Tveito som Peer Gynt

En av våre venner, en musiker, sa forleden:

— Det er en ting jeg har undret meg over. Det gjelder tilslutningen til NS blant våre kunstnere. På mitt felt var vi representert med toppnavn av våre fiolinister og andre musikere, kapellmestere, operasangere og operasangerinner, komponister. Også andre kunstarter hadde en rekke av sine aller beste med. Hvorfor i all verden

var det så forholdsvis få skuespillere som fant veien til våre rekker?

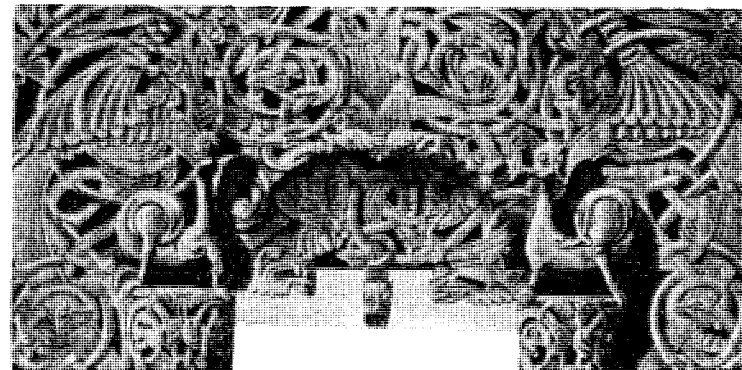
— Forklaringen er enkel nok hvis vi ser på skuespillerens bakgrunn, svarte vi. Først og fremst må en skuespiller alltid beile til publikums gunst. En skuespiller som får dette mangehodete uhyret mot seg er ferdig. Følgen er en evindelighet popularitetsjakt som for en utenforstående kan synes både

kvalmende og uforståelig. Det ser ofte ut til ikke å være grenser for hvor langt en skuespiller går for å kunne sole seg i publikums gunst. La oss nevne et aldri så lite eksempel. Vi husker å ha lest — av gode grunner så vi det ikke selv — at en av de store paradedager i mai 1945 sto en av våre populære revyskuespillere på en balkong på Grand Hotell sammen med en engelsk officer. Under mengdens enorme jubel omfavnet og kysset skuespilleren den noe bestyrte englander. Slikt kan bare en skuespiller gjøre. Det sier seg nesten selv at skuespillerne simpelthen ikke har råd til å gå mot den kompakte majoritet. Det er populariteten de lever av. Å være tilsluttet NS krevet de mest ideale beveggrunner, offervilje, og en helt uselvisk evne til å gå inn for landets interesser på den indre front mot okkupantene og ikke la seg kue av sleipe propagandaløgnere og personlige bakvaskelser. Altsammen egenskaper som man ikke venter å finne hos skuespillere flest.

Kunstnerne innen våre rekker var stort sett personligheter, folk som klart skilte seg ut fra dusinkrammet. Hva kan nå grunnen være til at virkelige personligheter er få blant skuespillere? Forklaringen ligger i selve metters art. Det en aften å måtte leve seg inn i den flammende opprører, for neste aften å være den trygge, solide samfunnsstøtte, for så tredje aften å skulle spille den vimrende, vaklende svekling, alt dette kan virke oppløsende på selve karakteren hos fremstilleren. Han risikerer å bli en skygge av de mange roller han må gå inn i.

En aften i begynnelsen av 20-årene hadde vi vært på Nationalteatret og sett Schillers «Don Carlos» med Ingolf Schanche i titelrollen og Egil Eide som kong Philip. Etterpå var vi på Teatercaféen hvor vi bevilget oss en kopp te og et par smørbrød. Da vi holdt på med dette lukulliske måltid kom vi til å se bort mot glassdøren som førte ut til hotellvestibylen. Der sto Egil Eide og skuet inn over kaféen. Det vil si det var slett ikke Egil Eide, men derimot fremdeles kong Philip. Skulende, mistenksom, hatefullt iakttok han kafé-

(forts. s. 11)

Fredens evangelium

AV HANS EGEDE NISSEN

Tider er kommet, tider er henrullet, slekt har fulgt slekters gang, som dikteren så vakkert har sunget det for oss i sin kjære og kjente salme, og som gjenlyder ved juletider i kirke og hjem. Og så er det snart gått to tusen år siden han levet og virket på denne vår jord, Jesus Christus fra Nazareth. Han er **det levende ord**, som har skapt og skaper hva det nevner. Det står så skjønt og poetisk i første vers av kjærlighetens evangelium i det nye testamente: «I begynnelsen var ordet og ordet var hos Gud og ordet var Gud», og så i et senere vers: «Og ordet ble inkarnert i Jesus Christus og bodde blant oss.»

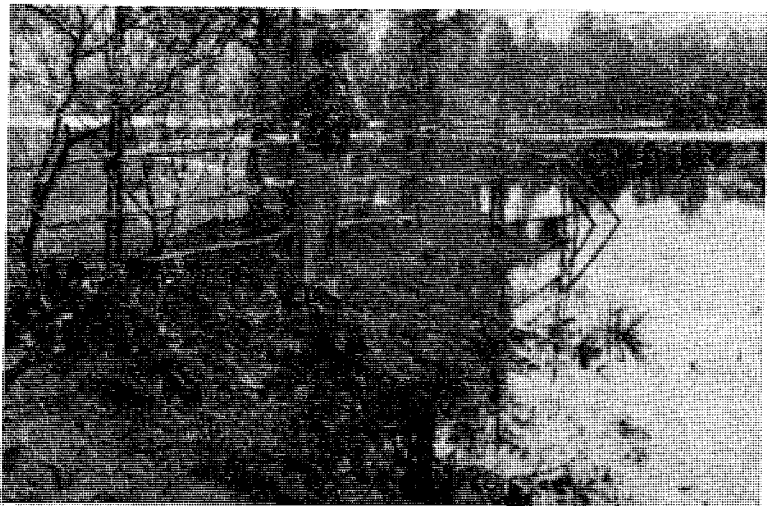
Til idag har ordet fra Himlen levet og gjort sin stille, hellige gjerning i nord og syd, i øst og vest. Jeg må så ofte minnes hva den åndens gigant Johan Wolfgang v. Goethe i Faust — første del — sier om det levende ord som redskap for Guds skapermakt og menneskeåndens lange reise gjennom årtusener, en kavalkade som profanhistorien og kirkehistorien har risset sine uforglemmelige runer om, en saga som strekker seg helt fra hulemalerien i syd til helleristningene og bautastenenes runeinnskrifter i nord.

Goethe skildrer det mektige ord som skapte universene slik:

I begynnelsen var ordet, i begynnelsen var de vise tanker, i begynnelsen var kraften, i begynnelsen var handlingen. Det er en karakteristikk av ordets makt så veldig at tankene uvilkårlig setter kursen ut i rummet, ut mot galaksene og spiraltåkene for å stanse en stund ved det skjønneste poem av I. P. Jacobsen: I rummet det velde vugges vår jord som på havet et blad, og jeg er et støvgrann der glimter, Gud vet i lyset av hvad. Og så passerer i vår erindring Peter Dass' mektige kvad: Gud er Gud om alle land lå øde, Gud er Gud om alle mann var døde. Om slekter svimler blant stjernestimuler, i høye himler utallig vrir Guds grøde. Slike kosmiske syner gir vår tanke flukt, og vi — støvgrannet — blir stille overfor skaperordets uendelige dimensjoner og dets lov-messige former.

Og når vi så vender oss mot vår lille klode med dens myriader av mennesker, så møter vi det levende ord i de mange religioner, sist men ikke minst i vår egen religion, den kristne tro. Vi leser i Hebreerbrevet om Guds ord

(forts. s. 15.)

Fra Tveitos Telemarksfilm: Seljufloyten av Skredsvig

Tveito som Jeppe i «Jeppe på Bjerget», sammen med Sandø og Lydia Opoien

Bøker -

(Forts. fra side 7)

ret, det er det ingen som føler hverken sorg eller harme over. Men når Paris etter å være spart i første omgang holder på å bli et hovedpunkt i verdenskrigens kjempende fronter, da er det tysk og hitlersk barbari å sette de militære hensyn foran hensynet til kulturminnesmerkers bevarelse! Og en hel verdens kinopublikum gråter idag vel tyve år etter sine bitre tårer over Paris, mens det har glemt alle Paris' bybrødre i Tyskland og andre steder. De knytter fremdeles hendene i bukselommene av hat mot denne døde barbaren og uhyret Hitler, som ikke syntes at en fransk by var mere verdt enn ti tyske.

For det annet: Hitler har aldri gitt noen ordre om å ødelegge Paris. Historieforskningen har forlenget bragt det på det rene. Så hele boken hviler også på en løgn. Det Hitler, eller rettere sagt OKW beordret var samme innbitte forsvar av Paris som av de tyske byer som ble trukket inn i frontlinjen. Samme forsvar av Paris som det russiske av Stalin-grad. Og med god militær grunn ble dette krevet fordi byen var et militært knutepunkt av aller største betydning, noe ikke minst de allierte generaler var klar over og har gitt uttrykk for.

At den uheldige tyske general von Choltitz, som forøvrig nettopp er avgått ved døden, har tutet med etterkrigens ulver og hvis boken da taler sant har fortalt noe annet, så er det beklagelig. Men det var jo dessverre så mange tyske generaler som sviktet under trykket av nederlaget, både da det truet og da det var en fullbyrdet kjennsgjering. Det som er historisk er at von Choltitz ikke var sin oppgave voksen. Denne tyske offiser som hadde utmerket seg som avdelingssjef for avdelinger fast underlagt større forband viste seg ikke å være selvstendig nok til å klare oppgaven i Paris, hvor oppløsningen forøvrig allerede var i full gang. Det var jo nettopp i den tyske hær i vest at forræderne og attentatmennene fra juli 1944 fant sin beste støtte. Det var vel kanskje her også at sikkerhetstjenesten stod svakest etter at den så lett hadde latt seg sette ut av spillet i forbindelse med kupforsøket. von Choltitz ble et offer for alt dette og for sin egen ubeslutsomhet der han selv måtte treffe viktige militære avgjørelser.

Når dette er sagt, så skal det imidlertid også sies at boken er underholdende nok som en fantasiberetning i den vante stil og som et forsøk på å kaste glorie over det Frankrike som ramlet så pladask sammen i 1940 da det ble styrt av partipolitikere og ikke av for eksempel en de Gaulle-type. Den kaster også interessante glimt over

kampen mellom motstandskampens gaullister og kommunister. En kamp og et spill hvor en ikke spurte om Paris skulle brenne eller ikke og heller ikke om hvor mange menneskeliv det skulle koste, men bare om hvem som skulle seire i den indre makt-kamp.

VELSIGNET NØKTERN

Magnar Mikkelsen: *Ved det siste fjell. Cappelen.*

Krigen er grusom og ubarmhjertig. Den tar ikke menneskelige hensyn og det nytter ikke å måle den med fredens mål. Og jo mere omfattende den er, jo mere som står på spill for de engasjerte makter, desto mindre hensyn tar den. Etter annen verdenskrig lå store deler av Kontinentet i ruiner og også øya Britannia hadde fått sine alvorlige skrammer og sår. Sett under denne synsvinkel slapp Norge forbausende lett fra den krig det selv førte mot Tyskland. Det var først da det etter selv å ha trådt ut av krigen og Finnmark ble trukket inn i Tysklands desperate sluttkamp med massene fra Sovjetsamveldet at også Norge fikk sine alvorlige sår. For å skaffe seg pusterum og hindre den røde hær i å trenge for raskt etter innover i Finnmark, grep tyskerne til den brente jords taktikk, som naturligvis ikke er noen krigsforbrytelse, men en helt legal militær forholdsregel. Men grusomt var det naturligvis for befolkningen i Finnmark som måtte se sine hjem gå opp i luer på samme måte som Kontinentets befolkning hadde vært utsatt for å bli rammet av den ubarmhjertige krig. Enda grusommere ble det naturligvis fordi befolkningen ble trukket inn i den propagandakrig som emigrantene drev fra det sikre eksil. Den ble oppfordret til å unndra seg den ordnede evakuering og isteden stikke tilfjells på det uvisse uten mat og skikkelig oppholdssted i vinterkulden.

Det foreligger beretninger om hvorledes denne evakueringen foregikk både fra Jonas Lie, som på den norske regjeringens vegne assisterte med å bringe befolkningen i sikkerhet utenfor krigsskueplassen og fra tysk hold. I denne bok fremstilles saken sett fra befolkningens side og en kunne naturligvis ha ventet seg en orgie i hets etter vanlig mønster. Isteden får man en nøktern og tilforlateglig skildring, riktignok full av krigens gru og ulykke, av sorg og savn, men lavmælt og ekte. Forfatteren, som er journalist, er naturligvis selv finnmåring og kan vel som barn kanskje ha vært med på det han skildrer. Iallfall virker det tilforlateglig. For en gangs skyld en god og nøktern bok om hendelsene for et snes år siden.

NY YNGVAR HAUGE

Yngvar Hauge: *Athenes datter. Aschehoug.*

Yngvar Hauge har en fast og trofast lesekrete og han skuffer den da heller aldri, der han med stor innlevelsessevne og solide kunnskaper gjør historien levende. Denne gang er det Konstantinopel, hovedstaden i Det østromerske rike, i år 420 e. Kr. som er skueplassen. Vi møter den unge keiser Theodosius, som interesserer seg mere for sine bøker enn for makten og æren og som overlater til sin søster Pulcheria å styre med rikets ve og vel. Det er urolige tider med trusler utenfra og brytninger inne i riket mellom den gamle religion og kristendommen. Og i keiserpaladset dukker det opp en ny faktor i Athenårs, som er blitt utpekt til keiserens gemalinne på grunn av sine litterære interesser. Men som også åpenbarte andre sider. En lettlest og underholdende bok for den som liker historiske romaner.

TO BIND LYRIKK

Med lånt lyre. Framand lyrikk ved Hartvig Kiran. Det Norske Samlaget. Kinesisk lyrikk. Til norsk ved Paal-Helge Haugen. Det Norske Samlaget.

Det er sant for dyden ikke meget å bli klok på det som serveres som lyrikk i våre dagers Norge, så det er ikke underlig at noen søker langt bort både i tid og i sted for å finne noe som mere rører hjertet. Det Norske Samlaget byr i år på to slike bind oversatt lyrikk. Spesielt synes vi Hartvig Kiran er god med sine omsettinger fra engelsk og tysk både fra eldre og nyere tid. Det er nok ikke bare en kringkastingsmann, men en dikter som har vært på ferde her. Slik omsetter han f. eks. Goethes kjente og meget siterte lille strofe om «Über allen Gipfeln —»:

Over alle tindar
er ro.
Og alle vindar
høyrast no
knappt som eit søg.
Små fuglen blundar så varleg.
Vente no! Snarleg
kviler du òg.

Med utgaven av kinesisk lyrikk fortsetter den unge medisin-er Paal-Helge Haugen fra Setesdal suksessen fra ifjor, da han utgav sin omsetting av japanske haiku-dikt. Når en leser disse utvalg av kinesisk diktning gjennom et par tusen år, så forstår

en kanskje bedre at det trass i alt er en bakgrunn for en kinesisk kulturrevolusjon mot importen fra den fremmede hvite verden i dagens røde Kina. Og samtidig er det jo på tvers av alle de markerte raseforskjeller noe almen-neskelig som også avspeiler seg i disse gamle og nyere kinesiske dikt.

VICTOR HUGOS MESTERVERK

Victor Hugo: 1793. Ernst G. Mortensens Forlag.

Ernst G. Mortensens forlag har sendt ut i norsk oversettelse ved Johanne og Othar Bertelsen Victor Hugos mesterverk «1793». Det har som kjent den franske republikks skjebneår som bakgrunn. Det ville være formastelig av oss her å drysse ut noen superlativer om dette verdenskjente diktterverk. Det taler for seg selv og fanger straks en leser. Det vi kan si er at oversettelsen synes oss meget god.

GOD OG MALMFULL LESNING

Arthur Klæbo: *Fattigmannsfesten. Lutherstiftelsen.*

Arthur Klæbo er i godt følge når han lunt og samtidig inntrengende slik som i denne bok tar oss med på en rundtur blant små, alminnelige mennesker. Han er så velsignet traust og ekte i tonen i denne vår tidsalder så fylt av knot og dårlig sprog. Og det gjelder enten han taler i radio eller han uttrykker seg skriftlig. Årets bok «Fattigmannsfesten» er hyggelig lesning til jul. For no «er ho over oss igjen, styrelaus som ein storm i alle sjeler, denne velsigna tida på året då vi etter almanakken og salmeboka er forplikta til å vere snille og gode mot kvarandre.

Vel møtt igjen, hjartevarme julekort. Det viser seg at det er mykje både sant og rett i det gamle ordet som seier at alle vil vere snille, berre dei slepp til. No slepp vi til, og nyttar høvet».

OTTE NOVELLER

Kjell Askildsen: *Kulisser. Aschehoug.*

Det er ikke så mange her hjemme som behersker kunsten å skrive noveller, men så er det da også en krevende kunstart. I Kjell Askildsen har Johan Borgen fått godt følge. Det er en interessant liten samling han sender ut i år selvom den også er preget av tidens syke ånd. Han forteller lett og ubesværet og har mange kloke iakttagelser, ikke minst når det gjelder den barndommens verden han så gjerne frisker opp. Han forteller således om en høysommer da han ligger på en slette like utenfor byen blant «kjemper og nattogdag og en hvit liten blomst uten navn» og han filosoferer: «Jeg visste ikke dengang hva en slik slette kan bety, at man kan bære den inne i seg og legge seg på den midt i en leilighet i en stor by eller på et kontor en vinterdag — —» Han synes at den sommeren bestod av bare sol og

varme dag ut og dag inn, men, sier han «det får være som det vil, det som betyr noe hvis noe betyr noe er hvordan jeg tror det var, og slik var det». Vi tror dette er en forfatter som gir løfter om noe enda større.

SPENNING PÅ HOLMENKOLLEN

Gerd Nyquist: *Stille som i graven. Aschehoug.*

Det er mange som ikke kan unnvære sin kriminalroman når de skal slappe av fra det daglige strev. Som regel har vi her måttet hente denslags stoff fra utlandet, fortrinnsvis England. Her har man imidlertid en norsk kriminalroman av beste merke hvor handlingen foregår på så kjente trakter som et dystert hus i Holmenkollåsen, hvor oberst Lunde bor sammen med sine tre kvinner. Forfatterinnen har ellers en kriminalroman på samvittigheten fra før «Avdøde ønsket ikke blomster» og denne er enda bedre, så elskere av god kriminallektyre vil nok kaste seg over den.

NAPOLEONS HUNDRE DAGER

Anton Mohr: *De hundre dager. Aschehoug.*

De som ifjor leste professor Mohrs fengslende portrett av «Keiseren av Elba» syntes nok den sluttet litt brått. Det vil si, det ble likesom ingen slutt, intet avsluttende Waterloo. Årets bok bøter imidlertid på det. Her får man fortsettelsen, skildringen av de hundre dager mellom tilbakekomsten fra Elba og Waterloo. Mohr skildrer hendelsene og personene med stor innlevelse og grundige kunnskaper og det er en glede å følge ham i Napoleons spor på det siste veistykke mot St. Helena.

POPULÆR FARGEFLORA

Bjørn Ursing: *Norsk fargeflora. Norsk utgave ved Finn Wischmann. Ernst G. Mortensens Forlag.*

Dette er annen utgave av en oversettelse og bearbeidelse av Ursings svenske originalutgave «Fältflora» (6. opplag). Opplagenes antall antyder hvor stor rift det har vært om denne rikholdige, men dog populære flora med over 800 gode fargegjengivelser. Uten å være fagfolk tror vi å kunne si at omsettingen til norsk ikke har skadet floraen nevneverdig. Forholdene i de to land er jo på mange måter nokså ensartet, og Wischmann later til å ha hatt en god hånd med bearbeidelsen for norske forhold. Formatet gjør boken skikket til å medbringes på tur i ryggsekken.

KINA SOM DET VIRKELIG ER

Hans Th. Meinich: *En tolder og synder i Kina. Ernst G. Mortensens Forlag.*

Det er sannelig ikke greit å bli klok på Kina av idag og det som foregår i dette årtusener år gamle rike. Den amerikanske propaganda har gitt den vestlige verden sin versjon, sovjetpropagandistene har gitt vestlige kommunister sin, (forts. s. 15.)

REDAKSJONEN

Små kulturportretter -

(forts. fra side 9)

gjestene som om de var kjettere der skulle føres ut til autodaféen. Han var ikke kommet ut av rollen ennå.

Denne yrkesbetonte mangel på karakter gjør at skuespillere sjelden er å finne på barrikadene — inntil det øyeblikk seieren er sikker, for da er de der selvfølgelig. Det er de som mener det ikke var «god nasjonal holdning» de viste under krigen, men holdningsløshet, god gammeldags popularitetsjakt og nesen opp i vinden for å se hvilken vei den blåste. Når de, forledet av hensynsløse undergrunnselementer, laget i stand en «streik» så visste de neppe hva de gjorde. Det sto dem nok ikke klart at vår alles uvenn, den harde og kalde **Terboven**, her hadde et opplagt påskudd for å gå til skritt som kunne ha fått de mest rystende konsekvenser, noe som man kunne få inntrykk av at trådtrekkerne ønsket av rene propagandahensyn. Heldigvis gikk det godt. «Streiken» passet ypperlig inn i Terbovens intriger med å sette nordmenn opp mot nordmenn så de kunne glemme helt og holdent hva og hvem kampen virkelig gjaldt. Nå etterpå er det vårt syn at våre venstres-radikale «motstandmenn» selv her først og fremst tenkte politisk, det dreiet seg alltid om å uskadeliggjøre de **nasjonale** krefter i vårt folk — okkupantene kom i annen rekke. Skuespillerne var vel i dette fordekte spill intetanende marionetter. Men når vi snakker om holdningsløshet så la oss understreke at her som overalt ellers var det lysende unntagelser, det fantes skuespillere som ofret seg helt for en virkelig overbevisning, men de var få — på begge sider.

Det sier seg selv at den skuespiller som hadde evnen til å bryte seg gjennom muren av profesjonell smålighet og snusket bravado måtte være en sjelden personlighet. Han eller hun måtte være mere enn en vanlig skuespiller, den reproducerende artist. En **skapende** kunstner måtte det være, en som selve metierets mange fordunklende skygger ikke hadde knekket, men tvertimot foredlet, med evnen til å gi seg selv fullt ut — til å fullbyrde offeret.

Vi hadde ham i Einar **Tveito**. Han var norsk til inn i margen, en som dagens kulturradikalere aldri ville ha tålt å la eksistere. De legger ikke lenger skjul på sine hensikter. Vi ser det f. eks. i deres behandling av en dikter som Hans Henrik **Holm**. Han

får aller nådigst lov til å leve, men selv i tilsynelatende villige omtaler så har man alltid et smil, en skuldertrekning til overs for ham, og konklusjonen er utilsloret: den nasjonale røst er røsten fra fortiden. Dit er vi kommet.

Noen hevder at skuespillkunsten er et feminint yrke som kaller på og fremelsker femininitet hos de mannlige utøverne. Vi skal ikke ta standpunkt til denne påstand, men hvis den er riktig så finnes det selvsagt unntagelser fra regelen. Tveito var ialfall av den maskuline, virile typen.

Han ble født i Arendal 14. april 1890. Til Det norske Teatret kom han allerede året etter starten i 1913. Det er umulig å komme forbi at teatret i sine første år var dillettantisk preget med seige, sterkt understreket replikker, en dvelende betydningsfullhet og en gjennomgående mangel på kunstnerisk disiplin og beherskelse. Det kunne ofte være adskillig av en påkjennning å overvære en av teatrets forestillinger.

Denne ulidelig klossete spillestilen hang lenge i, men etterhånden ble det bedre, og vi noterer at ved oppførelsen av «Mikkel Larsen-gutane» av den danske forfatter Johan **Skjoldborg** i 1924 skriver Sigurd **Bødtker** i Tidens tegn om Tveito: «Man møter ikke varmere og personligere skuespillkunst».

I de kommende år spilte han et utall av roller. Vi skal nevne endel:

I Olav **Hoprekstads** «Trollebotn» gjorde han seg bemerket i glimrende samspill med Karl **Holter** og Ester **Sommerschield**. I Peter **Egges** «Jakob og Kristoffer» spilte Holter og Tveito to brødre som ble uvenner om den forførende tjenestejenten. I 1931 laget Tveito en veltruffen skikkelse av den franske gnieren Sander i Roger Martin du **Gards** skuespill «Testamentet». Agnes **Mowinckel** satte i scene Leonhard **Franks** «Karl og Anna», og i samspill med Karl Holter og Tordis **Maurstad** viste han helt nye sider av sitt talent.

«Eskimo» av den danske polarforsker Peter **Freuchen** ble en triumf for Tveito. Forfatteren var til stede ved førsteoppførelsen som han kalt «sin skjønneste opplevelse», og han uttalte etterpå til pressen at ingen hadde greidd å tolke ekskimotypene så gripende og sublimt som Tveito og **Norlund**.

Vi nevner så videre at i den tsjekkiske tyvekomedien «Ferdinand umvender seg»

spilte Tveito tyven med bravur.

Bernard **Shaws** uforlignelige «Heltar» (Arms and the man) var i sin tid en av de store suksesser på Fahlstrøms Teater. Etter oppførelsen på Det norske Teatret var kritikken meget velvillig og fremhevet bl. a. at Tveito gjorde en flott figur. I Olav Hoprekstads «Jarlen» var Tveito en staut og ruvende jarl. Eugene **O'Neills** berømte skuespill «Bak horisonten» ble meget av en seier for teatret, noe som i første rekke skyldtes Tveitos og Harald Heide **Steens** intense og ripende tolkning av de to brødrene.

Vi er nå nådd frem til sesongen 1940-41. En av Tveitos siste store roller var i den irske dramatiker Howard **Clewes** «En sjømann kjem heim» hvor han laget en overbevisende figur av den herjete og skuffete sjømannen.

Også på film var Tveito med, ja allerede fra første øyeblikk det ble noenlunde orden i produksjonen. Vi nevner «Fante-Anne», «Glomdalsbruden», «Troll-elgen», «Viddenes folk», «Jeppe på bjerget», «Sangen om Rondane», «Fant», «Gjest Bårdsen», «Godvakker-Maren» og «Unge viljer». Vi må også fremheve den Telemarksfilm han laget under krigen, en av de mest vellykkete dokumentarfilmene fra de årene. Den ga ikke alene fengslende bilder fra distriktet og folkelivet, men han gjenskapte også kjente og kjære motiver fra vår nasjonale malerkunst: «De ensomme gamle» av **Tidemand**, «Telemarksjenter» av **Werenkiold**, «Seljufløyten» av **Skredsvig** og flere andre. Det er typisk for begrepsforvirringen i etterkrigsårene at denne fine og instruktive filmen ble kastet på skraphaugen med de vanlige ringeaktende ordene når det gjaldt våre kunstnere. Den ustanselige nedvurderingen kan synes både latterlig og barnslig i sin monotoni hvis ikke følgene av den hadde vært så ødeleggende for dem det går ut over.

Under fangenskapet som de «gode» nordmenn takket sine oppofrende landsmenn med, var Tveito en av lysprederne. Han spilte og deklamerte og var utrettelig til å oppmuntre svakere medfanger som viste tegn til å bukke under for det forferdelige nervepresset.

I over 30 år hadde Tveito vært en av støttepillarene på Det norske Teatret. Med aldring sviktende plikttroskap løste han alle oppgaver som ble

W. LANDIG, WIEN:

Den hvite rases blindhet

Det er nu allerede et år siden Rhodesia tvunget av begivenhetene erklærte seg uavhengig for å opprettholde sitt statsvesen. Den britiske Wilsonregjering krevet dengang betingelsesløs underkastelse av Rhodesias hvite førerskipt under jungelens stammelover. Den selvødeliggende idé fostret av et falskt oppfattet demokrati og det av kommunismen og liberalismen propaganderte likhetsmakeri mot de naturlige lover om et naturlig utvalg ved skapelse og ydelse, fører mot tilbakegang. Den ensidige addisjon av avsjelede mennesker til begrepet MASSE, skaper den hjord som en vakker dag etter å være gjort viljeløs underkaster seg en kommende verdensregjering. Således er for øyeblikket de britiske øyer — tidligere midtpunktet for et verdensrike — nu bare et hovedpunkt for den vestlige dekadens og selvoppløsning.

Da de materialistiske ideologier og venstresvingningene fikk forrang, gikk følelsen og erkjennelsen av realitetene tapt. De hvite stater på begge halvkuler leverer den farvede verden alle hjelpemidler til den **rasekrig mot de hvite**, som allerede forbedres. Men det skjendigste kapittel er forræderiet mot hvite mennesker, som overalt i verden står på forpost for sin rase i kulturens og sivilisasjonens tjeneste.

Labour-eksperimentet har kommet det britiske folk dyrt å stå. 23. juni måtte Wilson erklære for Parlamentet at omkostningene ved sanksjonene mot Rhodesia var løpet opp i 8,5 millioner pund sterling. Disse penger ble sløst bort for å hjelpe et umodent flertall av jungelsvarte og i bestefall industrielle hjelpere til et herredømme over hvite, slik som marxismens verdensfjerne ideologi befaler. At også overstatlige krefter fra høyfinans trekker i trådene er en annen side av saken —

betrodd ham. Etter det skammelige fangeoppholdet fikk han den samme lønn som de aller, aller fleste av oss. Teatret viste sin takknemlighet ved å kaste ham på gaten.

Nå fulgte hårde og tunge år. Tveito var for stolt til å be noen om hjelp. De som kjente ham godt fortalte at han sultet og hadde det ondt. Hans motstandskraft ble brutt ned, og den 19. januar 1958 døde han, forlatt og fattig.

Relator

Rhodesia har bevist hva besluttsomhet formår når statsledelse og befolkning drives av den samme vilje. Trass i fiendtlig innstilling fra vestlige regjeringer, så strømmer det en bølge av sympati mot det lille land fra alle kanter. Folkene i de hvite stater tenker og føler annerledes enn sine regjeringer, som har mistet kontakten med sine velgermasser og foretar sine handlinger etter tilstøvede partilover og «anbefalinger» fra en overstatlig klikk.

Som eksempel på hvorledes folkenes blikk vendes bort fra virkeligheten, kan meningsterroren mot den italienske dokumentarfilm AFRIKA ADDIO tjene. Anstiftede og frempropaganderte venstredemonstrasjoner i Tyskland og Østerrike, inngrep fra oven i selve Italia, skulle stanse denne rapport over kjennsgjæringer, som ga et usminnet bilde av det uavhengige, svarte Afrika med den fortsatte kanibalisme, grusomme stammestrider og de primitive jungellover. Disse kjennsgjæringer passer dårlig til det forløyede bilde som den vestlige presse daglig serverer sine lesere, et bilde av Afrika som en himmel full av svarte engler. Også demokratiene har sine makt-haverdiktaturer, som fastsetter et sammenrasket verdensbilde.

Bob Kennedys hetstaler i Afrika i strid med hans gjesteplikter overfor Sør-Afrika, beveget seg på samme linje som den vestlige politikk. I hans tilfelle kommer som tillegg konkurransen om de svarte stemmer i USA, for hvis skyld han forråder sitt hvite land. Man kan godt forestille seg en makaber karrikatur i hvilken Bob Kennedy — allerede sittende i en av de svarte suppegryter — lystig roper til kannibalene at de må putte alle de andre hvite i gryten også slik at suppen kan bli god og nærende —

En dag vil alle farvede gå til åpen krig mot de hvite. På det tidspunkt vil de hvite folk ha måttet nå så langt som de idag ennu isolerte men selvbevisste og vidtskuede statsbærende folk i Sør-Afrika og Rhodesia.

TRONTALEDEBATTEN

Debatten artet seg som en grå mannjevning uten sensasjoner.

Et lyspunkt var representanten Korvalds innlegg.

O.H.

Ditt blad er avhengig også av din støtte!

Nasjonal Samlings idealisme - - Sovjetsoldat -

(forts. fra side 8)

Ofstad og jeg har ulike oppfatninger av hva patriotisme er. Ofstad vil kanskje ikke gå med på at nasjonalismen i NS har noe med patriotisme å gjøre, ettersom den er både romantisk og hysterisk og dessuten framtrer i sammenheng med politiske forestillinger som både Ofstad og jeg finner mildt sagt forkastelige. Ofstad knytter kanskje slike ideale begrepskjennetegn til «patriotisme» at han uten videre vil ekskludere mellomkrigstidens fascister fra de fedrelandssinnede krets. I så fall lukker han seg for et historisk synspunkt på patriotismen som politisk faktor, og dermed for en forståelse av mellomkrigstida som historisk periode.

Den fascistiske patriotisme — i Norge som i de andre europeiske land — er en videreføring av den klassiske europeiske nasjonaltanke. På 1800-tallet var nasjonalismen et radikalt, ja revolusjonært ferment i opposisjonen mot de reaksjonære krefter. Etter 1. verdenskrig blir nasjonaltanken et konserverende element i det borgerlige samfunns forsvar mot den sosialistiske arbeiderbevegelse.

Ikke slik at sosialister nødvendigvis var anti-nasjonale (sml. 1914, da man syngende gikk i krig), men slik at hensynet til nasjonen stiltes opp som et alternativ til sosialismens syn på samfunnet som et krigsteater for klassekampen — en kamp som måtte få som resultat at én klasse, — arbeiderklassen skulle nedkjempe alle andre klasser. For høyrefløyens vedkommende må patriotismen antakelig ofte forstås som et vikarierende motiv, som et mer eller mindre veloverveid trekk mot bolsjevismen. Men f. eks. i Norge vil jeg tro at høyrefløyens nasjonale indignasjon mot **Tranmæl** og hans feller var ekte nok. Sterk var den i hvert fall, og sterkest på ytterste høyrefløy — i det fascistiske alternativ. Et gjennomgripende trekk ved mellomkrigstidens politiske debatt her hjemme er at høyrefløyen overalt stiller opp «fedrelandet» som motverdi mot sosialismen og klassekampsynet. Betegnelser som «nasjonal» og «fedrelandssinn» er ensbetydende med motstand mot Arbeiderpartiet. Og det var ikke bare snakk. Jeg er overbevist om at patriotismen var så dyp og ekte som patriotisme etter mine begreper kan være. Som man vil forstå, mener jeg ikke at patriotisme er en idé man kan hen-

te ned fra himmelen; jeg tror personlig at fedrelandsfølelse er en idé med basis i eiendomsforholdene i samfunnet, i den forstand at høyrefløyen — grovt sagt — hadde sterke patriotiske følelser fordi de **eide** fedrelandet. Men jeg skal ikke ta dette opp til videre utvikling her.

Borgersamfunnets mest tilspissede svar på bolsjevismen var den bevegelse vi i dag kaller **fascismen**. Og de kretser Nasjonal Samling i Norge sprang ut fra, var nettopp de kretser som hadde inntatt den mest påfallende patriotiske posisjon i norsk politikk. Nasjonal Samling var dertil et utpreget **idealistisk** parti, en gruppering hvis innfrelsen i politikken vanskelig kan ses som en interessekamp for materielle interesser. Det var **den nasjonale idé** som besjelet kampen som den alt overskyggende faktor. (I fascismens litteraturoppfatning, som jeg har systet endel med, er det f. eks. utelukkende den nasjonale og patriotiske gehalt i et litterært verk som avgjør om en bok er god eller dårlig).

Og så kom 9. april.

Innen denne dato hadde fascismen i Norge lidd fullstendig nederlag. Gjennom partisplittelsen i 1936-37 var NS blitt desimert til en sekt rundt Quislings person, til en gruppe av mer patologisk enn politisk interesse. Patriotismen etter 9. april var ikke på Quislings, men på motstandskampens side. Stilt overfor en fremmed og brutal militærmakt sprang nasjonalfølelse og nasjonalisme fram i alle grupper (men ikke i alle individer). Det er kanskje dette Ofstad vil kalle patriotisme, at man gir sitt liv for det norske flagg osv. Og selvsagt er dette patriotisme. Men det er ikke den eneste form for patriotisme, dersom man velger å se «det nasjonale» som en idé som må gi seg konkret, evt. politisk, uttrykk for å kunne bestemmes. Mellomkrigstidens patriotisme er noe annet enn krigstidens (bl. a. fordi truselen mot det nasjonale var av en helt annet art under okkupasjonen enn før).

Og Quisling selv? Forlot han i og med 9. april sin patriotisme? Det gjorde han selvsagt ikke. Han var mer verdensfjern og forvirret enn noensinne (og derfor kanskje ikke så interessant i denne sammenheng.) Men patriot var han i den forstand at «det nasjonale» fremdeles spilte hovedrollen

for ham. Han ville knytte sitt fedreland til Tyskland og det stortyske Rike for at en nasjonal utvikling av Norge skulle kunne bli mulig, presis som våre ledende menn i etterkrigstida ønsket å knytte Norge til USA og Atlanterhavs-samfunnet for at vår politiske frihet skulle kunne bestå. At så Quislings forestillinger om Norges beste kom i skarp kollisjon med et annet syn, som var flertallets syn, er en annen sak. Men dette bør ikke få oss til å lukke øynene for at fascismen i mellomkrigstida var preget av patriotisme som ut fra sin tids forutsetninger var dyp og ekte nok.

Tannlege
MARTIN KJELDAAS

Hansteensgt. 2
Tlf. 44 75 54

Arkitekt
HUSTAD

Bærumsvn. 5 — Ø. Ullern
Telefon 55 61 29 — Oslo

EN GLIMRENDE
JULEPRESANG

må da **SOLBRIS**BOKEN være. Rent bortsett fra at den er spennende og underholdende, godt skrevet og godt illustrert, vakkert innbundet og passer for alle aldre, så leverer vi av restopplaget så langt det rekke boken for den latterlige billige pris av kr. 10.—. Bestill den strakt! Sendes portofritt mot forskuddsbetaling.

FOLK OG LANDS
BOKTJENESTE

Boks 3214/Sagene — Oslo 4
Postgiro 164 50

(Forts. fra side 4.)

kunne vi alle glede oss over de kjente armenske nasjonaliteter. Også tyskerne falt for de armenske retter og den mat som Arem etter fattig evne fikk istand, og han fikk snart tilnavnet «Mesterkokken».

Imidlertid var han ikke den eneste Aram i arbeidskompaniet. Her var flere med det navn, så vi ble nødt til å kalle dem etter deres forskjellige yrker for å kunne avgjøre hvilken Aram det var tale om. Det var kokken Aram, legen Aram, ingeniøren Aram og så videre.

Vi hadde også noen assyrere, kurdere og grekere i vårt arbeidslag; de var født og oppvokst i Armenia. De gikk forsåvidt godt sammen med oss andre armeniere. Sprogmessig var der ingen vanskeligheter, da de talte armensk og vi innfødte armeniere regnet dem som våre egne. At de var tilfredse over å være blant armeniere fremfor å være sammen med andre nasjonaliteter i Sovjet hadde sine naturlige årsaker. Mellom armenierne og disse nabofolk på den andre siden av grensene til Armenia har det alltid bestått et godt forhold **opp** gjennom tidene.

VEIARBEIDE

Grunnen til vår overflytning hit var altså at vi skulle utføre veiarbeide. Tyskernes hensikt var åpenbart å skape en bedre og trygere veiforbindelse mellom byene Kertsj og Feodosia som hadde en stor strategisk betydning. På den over hundre kilometer lange veien var der så blitt stasjonert fem arbeidskompanier, hovedsakelig bestående av armeniere og kaukasiere.

Hver dag ble hele vårt kompani, unntatt håndverkere og kjøkkenpersonale, ført ut til stedet for vårt lag hvor vi arbeidet langs en strekning på ti til femten kilometer. Vi både dels reparerte og dels fornyet den hovedåren som gikk mellom Feodosia og Kertsj. Veien i selv landsbyen var også blitt ødelagt og den så elendig ut, men den overtok landsbybefolkningen å stelle istand. Det var mest kvinner som under tyskernes ledelse ble drevet til å foreta reparasjonen. Det fantes nesten ikke menn, om man da ikke vil regne med de få som allerede var opptatt med sitt arbeide i landsbyens styre.

Disse veistykkene så forferdelige ut, det var fullstendig utenkelig at biler eller andre kjøretøyer kunne komme frem langs denne veien. Stenene i underlaget var blitt

revet opp og fjernet og det var overalt store hullede partier. Mange steder var der digre grøfter etter bombeeksplosjoner. Mangesteds var veien full av vann etter regnværet, og for sjåførene var det en plage å kjøre gjennom disse oppløste veipartene. Bilen hoppet opp og ned og skvettet vann rundt omkring. Mange biler og kjøretøyer svinget tvers over veien og kjørte heller ut på de åpne marker, mens andre biler sto i kø og ventet på å komme videre. Vi trodde ikke våre egne øyne vi som hadde gått denne veien frem og tilbake mangfoldige ganger. Men da tyskerne satte igang sin store offensiv ble denne veien fullstendig ødelagt av all den tunge transporten.

Til å begynne med så arbeidet skremmende ut og vi trodde ikke vi overhodet kunne klare å få utrettet noe, selv tyskerne syntes oppgitte og de overveiet å gå igang med helt nye veier. Men da dette formodentlig ville ta nokså lang tid, bestemte de seg for å gå igang med reparasjonen likevel. Den gamle veien måtte utbedres til å tåle den kolossale trafikken som til vanlig gikk langs denne hovedveien.

Med adskillig skuffelse over å måtte gå igang med det slitsomme arbeide, satte vi igang. Sten og sand fikk vi nok av, idet det ble sendt oss fra den tidligere omtalte stengrube, såvelsom fra kystområdene hvor man var opptatt med å produsere materialer til ombyggingen, og hvor russiske og ukrainske krigsfanger var i sving. Det gikk med adskillig arbeidsverktøy og noen av våre kamerater var fast ansatt i landsbyens smie, hvor de smidde nye spett, laget spader, hammere, hakker, jernstaver og lign. De arbeidet stadig med reparasjon av slitt verktøy. Hertil kom også rumenske soldater som i smieverkstedet sinket våre egne med deres reparasjoner av hjul, smiing av hestesko o.l. Deres gammeldage, ødelagte bondevogner som trengte reparasjoner gjorde ikke tyskerne særlig begeistret for dem. De brukte munn og jaget dem bort, idet det lot til at tyskerne ikke kunne fordra rumenere i det hele tatt, til tross for at rumenerne hadde vært allierte med tyskerne i krigen mot sovjettroppene. Tyskerne hevdet at rumenerne var elendige soldater som til og med forrådde dem på krigsskueplassen ved å løpe over til sovjetavdelinger, når de kunne komme til. Tyskerne som både kontrollerte og ledet oss under

Da krigen kom —

Göring med den polske sendemann Lipski tilhøyre. Göring mente han hadde hovedansvaret for krigen

(Forts. fra side 1.)

den svenske forretningsmann Dahlerus hadde opptatt forbindelse med den engelske regjering for å hindre katastrofen. To ganger hadde Dahlerus vært i England de siste dager for å megle. Jeg visste ikke hvor stor sjansen var til å redde freden gjennom denne forbindelse i siste minutt. Alt jeg hadde var det fortvilede håp om at tingene ville vende seg til det gode og frykten hos en kvinne som

arbeidet, viste seg å være flere i tall enn de hadde vært i den tidligere stengruben. Men alle bodde de i privathus hos de sivile i den andre delen av landsbyen, det vil si på den øvre side av veien. Krigsfangene hadde for en del overtatt deres tidligere standkvarter i skolebygningen. De tok i bruk våre armenske ingeniører og teknikere som medhjelpere under veikonstruksjonene.

Litt etter hvert lykkedes det oss å mestre de kaotiske tilstander langs veien, vi klarte å reparere alle de ødelagte partier og fikk grøftet veien på begge sider etter tysk mønster, slik at vannet rant ut til siden og ned i sidegrøftene, hvorved veien ble solidere og brukelig til alle tider. Ellers var det nok den bedre matrasjon, større bevegelsesfrihet og dessuten det ene med det andre som bidro til at det tunge arbeidet føltes lettere for oss alle i sammenligning med det arbeidet vi tidligere hadde utført i stengruben.

hater krigen.

Min mann kom tilbake som et annet menneske. Likblek satte han seg ned med hodet støttet i begge hender. «Jeg har forsøkt alt, overhodet alt», sa han, «men nu har det skjedd. Vi har krig. Det vil bli fryktelig. Så grufullt som ingen nu aner.»

Jeg fulgte ham til hans arbeidsværelse. Han satte seg ved det store bordet og støttet på ny hodet tungt i begge hender. Da hans blick møtte mitt, sa han toneløst: «Det er forsent og det er intet mer å redde.»

Først etter flere timers forløp ble han mere villig til å snakke: «De tar oss ikke alvorlig», sa han. «De tror heller ikke på styrken av vår Wehrmacht og vårt Luftwaffe. Og det er Lipski som er skyld i alt dette.»

Lipski var den polske sendemann i Berlin. Min mann visste at denne diplomat i sine innberetninger til Warszawa alltid undervurderte vår Wehrmacht og Luftwaffe.

Men Hermann søkte ikke skylden bare hos utlendingene. Det stod han klart at utenriksdepartementet hadde sviktet. «Polen», sa han «er ingen sak. Men vi må stå oss mot England. Du vet hvorledes Adolf Hitler alltid har søkt fred med England. For et år siden i München gikk alt godt, men senere har Wilhelmstrasse behandlet Chamberlain fullstendig galt. Han er en gentleman. Men Wilhelmstrasse vet ikke hvorledes man må

behandle ham. De har ikke engang sendt ham et privatfly slik at vi kunne sette oss sammen og nok engang snakke om det hele.

Han var rasende, ergerlig og dypt fortvilet samtidig.»

*

Fru Göring beretter så om det siste besøk den britiske sendemann avla i Karinhall:

«Dagen etter krigserklæringen besøkte den britiske sendemann Sir Neville Henderson oss i Karinhall kort før han fløy til England. Han var en stor, godt utseende herre, en «billedbokengelsk-mann». Han var meget humoristisk anlagt og det var usedvanlig morsomt å snakke med ham. Helt uvanlig for en diplomat sa han en dag til meg: «Jeg synes alltid å komme til Adolf Hitler i et ugunstig øyeblikk. Alltid treffer jeg ham i dårlig humør. Jeg må si Dem at jeg ikke liker den mann. Men det angår bare oss to. Jeg vet at De ikke vil fortelle det videre.»

Nu gjør jeg det her allikevel, og hvis Henderson fremdeles hadde levet, så ville han kanskje bare satt pris på det.

Han kom alltid meget gjerne til oss i Karinhall. «Jeg

APARTHEID

Det blir sagt og skrevet meget nonsens om apartheid, spesielt av folk som intet aner om spørsmålet. Dr. Hastings Banda, den tidligere ministerpresident og nuværende statspresident i den sorte stat Malawi, medgav imidlertid etter et besøk i Durban at «apartheid er ikke så ille — — —» Det er vel kanskje derfor alle (spesielt de skandinaviske) angriper av apartheid-politikken energisk avslår å motta en innbydelse fra Sør-Afrika om å følge dr. Bandas eksempel.

*Du lyt sigerruner kunna,
vil du siger hava,
skjer dei på sverdhjaltet inn,
sume på tangen,
sume på eggi,
nemn så twifelt Ty.
(Sigerdrivemål)*

Månadsbladet FRIHUG

Frisinna helse-, tidtrøyt- og diskusjons-blad. Siste store opplysnings-emne: *Quisling og rettssoppgjøret*. Fylgjetong: *Den spanande livssoga til Jack London, ill. og utarbeidd etter beste kjelder*. Årspris kr. 20,—. Postgiro for bladp. 80 821. Utgjevar: Erling Seim, Kinn.

Sir Neville Henderson, den britiske sendemann som var slik en god venn av Göring

skulle ønske», sa han engang, «at jeg bare hadde å forhandle med Deres mann i Tyskland. Han forblir alltid rolig, klok og logisk. Han er virkelig en personlighet og ville etter min mening være den eneste riktige mann for Tyskland.»

Dan han nu nok en gang var kommet til oss, hadde han ennå ikke mistet sin humoristiske sans. I timevis gikk Henderson opp og ned sammen med min mann foran Karinhall. Spøkefullt sa han: «De understår Dem ikke til å angripe huset mitt i England med Deres Luftwaffe, ellers — —» Og like spøkefullt svarte min mann: «Og hvis det faller engelske bomber på Karinhall, så — —»

Det klang visselig spøkefullt, men bak spøken lå gjensidig aktelse for hinanden hos de to menn og det selvsagt uttalte løfte om gjensidig ikke å gjøre hinanden noe vondt. Stadig trengte noen setninger fra samtalen opp til meg — jeg satt ved det åpne vindu — og plutselig hørte jeg meget tydelig at Henderson sa: «Lipski skrek jo opp i ansiktet på meg: «Jeg tenker ikke på å

tale for freden. Hvis krigen kommer så er det revolusjon i Tyskland i løpet av tre dager, og Polen kan marsjere inn.»

Før Henderson gikk, tok han begge mine hender, holdt dem lenge og sa: «Hvor gjerne ville jeg ikke også utadtil ha bevaret vennskapet med Dem og Deres mann. Innad vil jeg bestemt gjøre det alltid. Så senket han blikket og sa eftertenksomt: «Jeg kommer i det hele tatt ikke til å forbli lenge på denne uvennlige jord. Kanskje det er godt slik.» Disse ord gjorde meg vondt, men jeg ville ikke feie dem bort med noen billige trøstens ord. Jeg visste jo når alt kom til alt at Sir Neville Henderson led av en uhelbredelig sykdom. Kanskje det var vissheten om sin nære død som fikk ham til å snakke så ubesværet om alle de ting som dengang opphisset verden slik.

Fra fruen til den franske sendemann Francois-Poncet, som jeg likte spesielt godt, fikk Edda dagen etter krigsutbruddet en dukke som gave. Denne gest oppfattet jeg slik at hun ville vise at hun ikke betraktet seg som vår fiende. Jeg måtte smilende tenke på en hendelse som Francois-Poncet fortalte meg om engang. Dengang var det like før Saaravstemningen. Befolkningen skulle avgjøre om den ville tilhøre Frankrike eller Tyskland. På en mottagelse hos Adolf Hitler fortalte sendemannen meg leende at hans sønn om kvelden hadde styrtet gjennom rummene i den franske ambassade mens han av full hals sang: «Deutsch bleibt die Saar.»

Francois-Poncet og Neville Henderson tilhørte altså nu våre fiender. For meg som vertinne på Karinhall var det underlig å tenke på at noen av våre kjæreste gjester plutselig skulle være fiender.»

Emmy Göring drikker te sammen med fruen til den franske ambassadør, Madame Francois-Poncet

Krigføeringsproblemet -

(Forts. fra side 4.)

presseorganer. Det ble anført at eksilregjeringen savnet konstitusjonell adgang hertil. Særlig tydelig ble de konstitusjonelle synsmåter fremholdt i en artikkel i «Dagsposten» 6/8 1940 av h.r.adv. H. Holthe, medlem av Stortingets folkerettskomisjon og følgelig helt kompetent m. h. t. de problemer saken gjaldt.⁴⁾

⁴⁾ «Å bevise tidspunktet for en krigs begynnelse og slutt er i rettslig henseende nødvendig... Norge kom i krig med Tyskland 9/4, i år. Krigen opphørte 9/6, da våpnene i Norge ble nedlagt. Det norske folk har aldri — og under ingen omstendigheter på konstitusjonell vis — hatt allianse med Stor-Britannia, — vi har aldri gått med på å engasjere oss i en verdenskamp.

Overfor okkupasjonsmakten plikter nå enhver i Norge ikke å utvise noen form for fiendtlig handling. Om nordmenn i utlandet velger å gå i krig for Stor-Britannia er en frivillig sak. Norge som stat bindes ikke. Hverken Kongen eller regjeringen Nygaardsvold er berettiget til å la den norske stat være krigførende for Stor-Britannias sak...»

Ubehagelige erklæringer av denne art har man senere gjerne villet bortse fra eller søkt å bortforklare som utslag av situasjonsvillfarelse i den første forvirrede tid. Det faktiske forhold er imidlertid at erklæringer som de her refererte var helt adekvate med den situasjon som forelå og med en folkerettslig sett korrekt oppfatning av denne. Senere bortforklaringer må skrives på konto for diplomatisk opportuniste, massepsykose, opinionsterror eller mangel på moralsk mot. De har vært nødvendige ledd i forberedelsen av det politiske etterkrigsoppgjør, og må antas å være blitt diktert.

Washington-erklæringen av 1/1, 1942 — som den norske eksilregjering medunderskrev — var i likhet med avtalen av 28/5, 1941 ukjent i Norge. Den tilkjennega overfor vestmaktene eksilregjeringens **hensikt** om deltagelse i krigføringen, — noe som etter forholdene på daværende tidspunkt nærmest måtte referere seg til den i erklæringen omhandlede **økonomiske krigføring**, idet **statlig militær krigføring** var avhengig av et organisasjonsapparat som eksilregjeringen ikke hadde til rådighet. Som anført av folkerettskonsulent Holthe hadde regjeringen forøvrig **ikke konstitusjonell adgang** til å la Norge gå inn i Stor-Britannias krig, jfr. utenriksminister Langes erklæring i V. G. 11/9, 1946 om «at Stortinget er det

eneste organ som kan erklære krig». Ifølge grunnlovens § 25 er det Kongen som har rett til å begynne krig **til landets forsvar**. Utenriksministerens erklæring viser at Kongens bestemmelse om etablering av krigstilstand ifølge det gjeldende parlamentariske system må være forankret i en Stortingsbeslutning. Dette må være særlig påkrevet når det gjelder deltaing i en stormaktskrig. Noen Stortingsbeslutning om sådan deltaing forelå imidlertid som anført **ikke**, tvertom. «Elverums-fullmakten» ga heller ikke Kongen og regjeringen noen rett til å binde landet i en krig, jfr. Stortingspresidentens erklæring 9/4, 1940: «Stortinget bekrefter alene den generelle adgang til å gi provisoriske anordninger som regjeringen har (iflg. gr.lovens § 17) i den tid da Stortinget ikke er samlet». U. K. er som bekjent kommet til et annet resultat. Dette kan kun forsvares ved en utglidende fortolkning av «Elverums-fullmakten» i strid med Stortingspresidentens presisering av dens innhold, såvel som med den innstilling som Stortinget senere har utvetydig tilkjennegitt ved gruppe-avstemninger, og ved presidentskapets skrivelser til London-regjeringen.

Bestemmelse om overgang til statlig deltagelse i stormaktskrigen etter opphøret av nøytralitetsforsvaret ville således etter vanlig konstitusjonell praksis vært ulovlig og ugyldig, for regjeringens vedkommende dessuten formentlig straffbar etter Riksstretslovens §§ 8 b og 11. Særlig iøynefallende skulle regjeringens manglende adgang til offensive krigerske tiltak være i lys av Stortingets oppdrag av 9/4 1940 om å søke å komme til en minnelig ordning med Tyskland. Hadde Tyskland vunnet krigen, ville Stortinget ha erklært Washingtonavtalen for ugyldig.

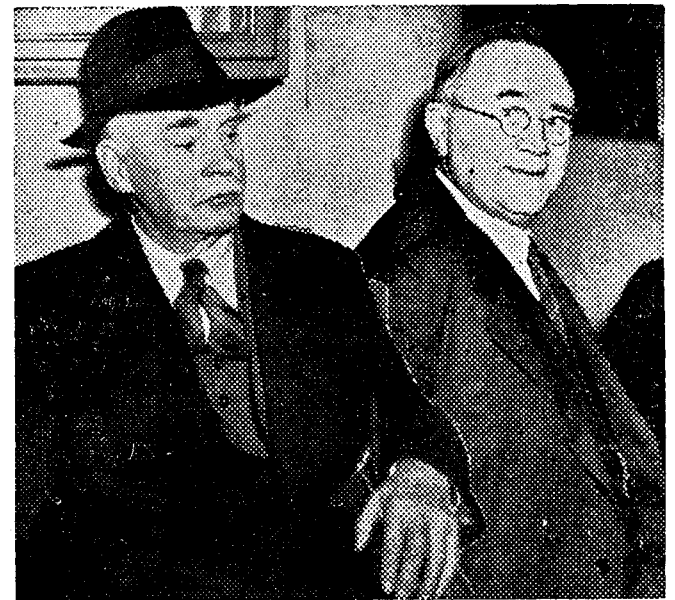
«Norske» marine i britisk tjeneste

Fra tysk side er hevdet at regjeringen heller **ikke hadde folkerettslig adgang** til sådan overenskomst. Det er således bl. a. fremholdt at kapitulasjonsavtalen i tilfelle måtte vært oppsagt, krigserklæring utferdiget og de nøytrale stater offisielt underrettet. Dette er utvilsomt riktig etter gjeldende internasjonale bestemmelser, frivillig vedtatt og ratifisert fra norsk side. Man støter således atter og atter på den sørgelige mangel på klare linjer i regjeringens forhold, — en mangel som utallige har måttet lide utrolig for, men ikke regjeringen selv.

Eksilregjeringen har således ifølge oppfatningen på særdeles kompetente hold i inn- og utland både reelt og formelt satt seg ut over konstitusjonelle og folkerettslige hensyn. Dette kan formentlig kun forklares enten ved at den ut over den økonomiske krigføring bare har hatt støtte av den frivillige deltagelse for øye, eller ved at den ikke sto fritt fordi den var under britisk presse og kontroll.⁵⁾

⁵⁾ At regjeringen var under engelsk press helt fra begynnelsen av fremgår bl. a. av Kohts anførsel i «Frå skanse til skanse» s. 164: «Til slutt kom Dormer med innbjuding til den norske regjeringa om å flytte med over til England. Og på nytt syntet seg at dette i grunnen og var regna for ei avgjort sak: Regjeringa skulle med, enten det vart av med «demarkasjonslinja» eller ikkje.» Jfr. h.r.adv. A. Schjødt i «Riksrådsforhandlingene 1940, s. 66: ... selv m.h.t. myndighetsutøvelse utenfor landet var Kongen og Regjeringen helt avhengig av hva britiske interesser ville tillate. En vurdering basert på at Konge og Regjering var «i full forfatningsmessig funksjon» har lite å gjøre med de foreliggende realiteter».

Avhengigheten og presset kan forklare at eksilregjeringen virket som om den fortsatt var i funksjon konstitusjonelt og folkerettslig sett

De to ulykkesfugler Koht og Nygaardsvold, som trodde de måtte søke seg arbeide skjønt krigen efter sigende fortsatte!

under utenlandsoppholdet, uaktet det faktiske forhold var at den var avkoblet i begge disse henseender, — et forhold som er erkjent også av absolutt kompetente norske jurister, f. eks. prof. Skeie og fhv. regj.adv. Kristen Johansen, som begge er å anse som juridiske autoriteter.

I den tid som fulgte etter Washington-erklæringen ble det innledet en noe høyere grad av aktivitet fra norsk side, men noen gjenopptakelse av statlig Krigføring kan ikke påvises.

FOKORTELSER

«Justus Lex»: «Var Norge faktisk og rettslig i krig etter 10. juni 1940?» — J.L.

Undersøkelseskommisjonens innstilling, bind 2 — U.K. II.

Undersøkelseskommisjonens innstilling, bilag 2 — U.K. 2.

Stortingstidende — S.T.

—o—

Bilag

Skriv av 4. april 1948 til h.r.advokat J. Øvergaard fra generalmajor W. Hansteen som svar på forespørsel om og når aktiv statlig krigføring ble iverksatt fra England under norsk operativ ledelse.

Spørsmålet om påbegynnelsen av aktiv krigføring fra England under norsk operativ ledelse kan besvares med følgende:

Fra våren 1942¹⁾ ble det oppnådd at de **hemmelige operasjoner på Norge for sabotasje, etterretningstjeneste og for oppbyggingen av motstandsbevegelse** i Norge skjedde under **felles norsk-britisk ledelse**, hvorav det norske element var et kontor under Forsvarets Overkommando.²⁾ Senere kom et amerikansk element med på linje med de øvrige. De utførende ledd i disse operasjo-

ner var vesentlig norske. Operasjoner under denne organisasjonsform kan **an-tagelig** regnes å ha **begynt sommeren 1942**. Det tok en viss tid å få denne ordning approbert på alle hold og få den etablert, men arbeidet med den ble tat opp kort etter at jeg var blitt forsvarssjef i februar 1942.

¹⁾ Denne tidsangivelse er av interesse sett i lys av Nygaardsvolds tale i radio i september 1942.

²⁾ Innledningen av dette kontormessige samvirke falt sammen med skiftet i forsvarsministerstillingen og må forutsettes å være foranlediget av eksilregjeringen eller påbegynt med dens samtykke. Ansvaret for de aksjoner i strid med «krigens lover og sedvaner» som ifølge Nygaardsvolds radiotale i september 1942 «ikke tjener noen fornuftig hensikt, men bare fører til skjerpet terror» og «bare vil bringe gode nordmenns liv og hele vår nasjonale sak i fare» må således antas å ha ligget på høyeste plan, tross inkonsekvensen mellom ord og handling.

Andre operasjoner hvori norske stridskrefter deltok stod ellers **under operativ ledelse av briterne** inntil Finnmarks frigjøring var begynt. Omtrent fra årsskiftet 44—45 var det på det rene at **russerne som våre stridskrefter deroppe først ble underlagt** — ikke ville fortsette og stillet de norske styrker fritt. Disse fortsatte deretter opprensknings- og forfølgingsoperasjonene etter bestemmelse fra Forsvarets Overkommando i London. H.K.H. Kronprinsen var blitt forsvarssjef fra 1/7-44.

Ærbødigst
W. Hansteen (sign.)
gen.major.

~~~~~  
**Har De skaffet FOLK OG LAND en ny abonnent for 1967?**  
~~~~~


Bøker -

(forts. fra side 10)

men intet av det lyder helt overbevisende. Imellom har vi blant annet fått enkelte filmglimt som viser, en begeistret nasjonalsinnet ungdom som slett ikke ligner på de undertrykte masser propagandaen forteller om. En som kan uttale seg med stor sakkunnskap om dette er Hans Th. Meinich som i en lang årrekke, fra 1925 til 1939 var ansatt i det kinesiske tollvesen og som også ved flere anledninger som representant for SAS har besøkt Maos Kina — senest ifjor — og kan trekke sine sammenligninger. Meinich slår fast at man naturligvis ikke kan bedømme Kina ut fra vesteuropeiske forestillinger. Allerede Kipling sa jo at East is East and West is West an never the twain shall meet, selvom det idag ikke hører til god tone å innrømme de uoverstigelige raseforskjeller. Men bortsett fra dette at en europeer naturligvis vil føle trykket av det kinesiske autoritative styre, som for kineserne er selvsagt og historisk forankret, så lar det seg ikke benekte at fremgangen er slående:

«Istedenfor kaos og anarki hersker det ro og orden i riket. Folk dør ikke mere på gaten av sult, sykdom eller kulde. Alle har mat nok. Alle har klær på kroppen og alle har husly. — Tiggerne, som i gamle dager var den reneste landeplage er forsvunnet og likeledes tyver og røvere».

Ellers understreker Meinich fremmedhatet i Kina, det som naturligvis også er rasemessig begrunnet og som den hvite verden kanskje vil møte ved neste korsvei — forsvarsløs og uforberedt fordi vi ikke vil forstå det som for de fargede er en selvfølge. Og mens vi her i Europa idag driver propaganda for raseblanding, så er det slik i det Maos Kina som deltar i propagandaen på samme måte som Israel — vel og merke når det ikke gjelder egne land:

«Noe forhold mellom en utlending og en kinesisk kvinne tåles ikke, og de som gir seg inn på det og blir oppdaget, må ta konsekvensene».

Akkurat som i Sør-Afrika. Men hvorfor besjeftiger så ikke pressen seg med Kina og Israel?

«Mao Tse-tung og hans folk er ikke bare kommunister. De er også kinesere», slår Meinich fast. Han kunne kanskje ha sagt at de først og fremst er kinesere og at den hvite mann har noe å lære av denne innstilling.

NORDMARKSGODSETS HISTORIE

Ove L. Lange: Nordmarka. Dreyer.

Løvenskiold-Vækerøes tidligere skogsjef Ove L. Lange har sendt ut et solid underbygget arbeide om Nordmarksgodsets historie. Selv

om det naturligvis i første rekke besjeftiger seg med forhold som vedrører skogsdriften, vil boken også være av den største interesse for alle som er glad i Nordmarka. En får interessante opplysninger om topografi, plante- og dyreliv, om bosetting og arbeidsforhold. Vi får ogs høre litt om leilendingenes historie. Men når det gjelder kontraktforholdene og striden omkring dem så forbigås den nesten helt og fremstillingen er ellers noe ensidig preget av eiernes syn.

SKIKKELIG OPPLYSNING OM VIETNAM

Victor Vinde: Vietnam — den skitne krigen. Det norske Samlagets Orion Utsyn-bøker.

Vi gjør gjerne oppmerksom på denne lille bok som såvidt vi forstår gir en objektiv fremstilling både av Vietnamkrigen og bakgrunnen for den. Så å si alt en ellers hører er jo preget av det amerikanske synet, men den svenske journalist Vinde ser det hele fra Nordvietnams synspunkt uten dog å akseptere det kommunistiske propagandasynspunkt. Det er slik at journalister må velge enten de vil operere i Sør- eller Nordvietnam og ingen får lov å reise fra den ene side til den annen. Vinde har som en av de få besøkt Nordvietnam og han har også snakket med fremtredende menn både i Nordvietnam, i Kina og i Sovjetsamveldet. En ser på det vis problemet i en helt annen belysning og forstår hvorfor det ikke kan bli noen løsning på striden så lenge USA ikke vil underhandle med sin egentlige motstander, den vietnamesiske Frigjøringsbevegelsen som mere er en nasjonal reisning enn en kommunistdirigert forpost for verdenskommunismen.

TYSKE FANTASIER OMKRING RUTEBOKENS TYNSET

Wolfgang Hildesheimer: Tynset Det Norske Samlaget

Forlaget forteller om denne forfatter som har gjort slik furor i det nye Tyskland, at han «er fødd 1916 i Hamburg og voks opp i Tyskland, men har sidan m. a. budd i England, Israel og Sveits. — Etter krigen var han tolk ved Nürnberg-prosessen.» Hans innstilling er således tydelig klarlagt og vel kanskje også hans avstamning. Det er da heller ingen tvil om at han trofast slutter opp om etterkrigshetsen. Vi leser således følgende redelskildring fra den gode norske by Hamar:

«Så langt Hamar. Er det så meir å seia utover det? Eg trur ikkje det. I siste krigen hengde den tyske kommandanten tretten mann i lyktestolpane, Sytten var utvalde til ein slik død, men kommandanten hadde hastverk, difor skaut han dei siste

fire sjølv, og utførde såleis ordre frå høgare hald, før tida.»

Dette foranlediger ingen protest hverken fra forlaget eller fra det offisielle Norge, som er så redd for at utenlandske forfattere ikke skal gi korrekte historieopplysninger om Norge og okkupasjonstiden. Vel, Hildesheimers plass i bildet er klart nok, men det skal på den annen side ikke benektes at disse fabuleringer med utgangspunkt i en vilkårlig valgt rutebok og et sted forfatteren ikke kjenner kan være fascinerende nok. Så det er ikke uten grunn at denne bok har fått en topplass i tysk etterkrigslitteratur.

TUKTHUSKLOKKEN PÅ KALVSKINNET

Kristian Kristiansen: Klokken på Kalvskinnet Aschehoug

Det er en dramatisk skildring av fengselsforholdene i begynnelsen av forrige århundre Kristiansen gir i denne bok. Først og fremst straffeutmålingen dengang: Den unge Daniel var dømt til livsvarig tukthus for å ha stjålet en hest! Bak murene i fengselet i Trondheim møter han Gina som soner otte års straffearbeide for et feiltrinn. Omkring disse to og presteparet Morten og Cecilie Sommer beveger så handlingen seg, og pussig nok i vår tids sorgbetyngede litteratur får det hele også en overraskende og lykkelig utgang. En underholdende og velskreven bok som vi trygt kan anbefale.

DEN SISTE SKRIVEKAREN

Egil Rasmussen: Den siste skrivekaren Dreyer

Forfatteren Egil Rasmussen, som døde for etpar år siden, etterlot seg manuskriptet til denne bok som er noe utenom det vanlige, halvt roman, halvt legende. Det er ikke gjort i en håndvending å sette seg inn i dette stoff, tungt av mysterier og filosoferinger, men det er utvilsomt umaken verdt for den som gjerne søker den dypere grunn å gi seg ikast med den. Rasmussen var en av de mest særpregede diktere i nyere norsk romanlitteratur og det er vel sant det forlaget anfører om boken at den «er et av de dristigste og mest originale arbeider som på lenge har sett dagens lys i norsk litteratur.»

LØY HISTORIEN IGJEN?

Ragnhild Magerøy: Dronning uten rike Cappelen

«Historiens dom» har nok rett som det er vist seg å være bare en avglans av seierherrens dom og derfor lite holdbar. Mangen en slik historiens dom er derfor i tidenes løp enten blitt revidert eller det har iallfall reist seg strid om den. En kan for eksempel tenke på historiens vurdering av kong Sverre. En norsk sagaskikkelse har hittil fått bære seierherrens forømmelse helt til nu: Eirik Blodøks' dronning Gunnhild, den onde

Stalins film - -

(Forts. fra side 1.)

lettsinn i forbindelse med den russiske innmarsj i Norge. En kan vel gå ut fra at på det tidspunkt var det også klart for den norske eksilregjering det som general de Gaulle selv slår fast i sine memoarer og som Kildal gjengir i kronikken:

«Av dette møte fremgikk at sovjetrusserne var besluttet på å behandle de stater og territorier som var okkupert av sovjetiske styrker etter eget forogdtbefinnende. Fra den kant kunne man derfor vente en fryktelig politisk undertrykkelse av Sentral-Europa og Balkan. Og her lot det ikke til at Moskva ventet å møte noen særlig hård motstand fra Washington eller London.»

Hva så med de norske områder Sovjetsamveldet okkuperte i 1944, hjulpet av norske styrker som «var underordnet dem»? Var det ingen fare for dem? At Sovjetsamveldet i 1945 av forskjellige grunner ga avkall på også å behandle Finnmark «etter eget forogdtbefinnende» unnskylder naturligvis ikke eksilregjeringen og dens militære rådgivere.

Men, tilbake til de Gaulles Moskvareise i 1944, som ble foretatt fordi de Gaulle måtte ha russisk støtte for å bli anerkjent og Stalin trengte fransk støtte for å kunne overlate det Polen som var Englands krigspåskudd til sine kommunistiske drabanter

og trollkyndige. Nu er imidlertid stunden for hennes historiske oppreisning også endelig kommet. Det er Ragnhild Magerøy som gir henne den i årets store historiske roman «Dronning uten rike». Forfatterinnen gir oss en fengslende og fargerik skildring av sagatidens møte mellom hedenskap og kristendom — det later til at det er et emne som i den senere tid besjeftiger mange av våre skrivende folk — og har skapt en stor historisk ramme omkring den forkjetrede dronning.

STOR ROMAN FRA HAITI

Graham Greene: Gjøglerne Cappelen

Forfatteren av bestselleren «Vår mann i Havana» og andre like aktuelle som fengslende romaner, Graham Greene kommer i år på Cappelens forlag med nok en toppschlager, spennende som en thriller, full av mystikk og forbrytelse. I «Gjøglerne» er vi på Haiti hvor landsbydoktor Duvalier har misbrukt makten i mange år. Han våger selv aldri å gå utenfor presidentpalasset, men derfra sty-

(Forts. side 2)

i Lublinkomitéen. Vi skal ikke her komme nærmere inn på resultatet av reisen, som ble undertegnelsen av en fransk-russisk vennskapspakt og dermed anerkjennelse av den provisoriske franske regjering og til en etter mange om og men fransk de facto godkjennelse av Lublinkomitéen som polsk regjering. Det som her interesserer oss er hva Kildal med utgangspunkt i de Gaulles memoarer skriver om en episode fra besøket:

«— mens Stalin tok de Gaulle med seg inn i sideværelset hvor han lot ham se en film fra 1938 om hvorledes Stalin tenkte seg Hitlers endelige nederlag etter erobringen av Berlin. En film som var laget ett år før krigen brøt ut og mens Molotov-Ribbentrop-pakten ennå var gyldig!»

Det siste er jo notorisk tøv naturligvis. Ikke-angrepspakten mellom Tyskland og Sovjetsamveldet ble som kjent undertegnet i slutten av august 1939. Ribbentrop fløy til Sovjetsamveldet 22. august 1939. Vi kan også supplere Kildals beretning med å fortelle at filmen ble fremvist i Russland både før og etter at ikke-angrepsavtalen ble undertegnet. Ribbentrop hadde fått kjennskap til dette og gjorde alvorlige forestillinger hos Molotov, idet han hevdet at det var i strid med vennskaps- og støttepakten. Trass i protestene ble imidlertid filmen ikke tilbakekalt, men ble fortsatt vist i de forskjellige bedriftsorganisasjoner ute i provinsene.

Da tyskerne erobret Kiev ble en kopi av filmen ved en ren tilfeldighet funnet. Sannsynligvis var det en ukrainer som solgte den til tyskerne. Disse opplysninger stammer fra en tysk soldat som selv var tilstede da hans foresatte fikk overlatt filmkopien. Som autorisert filmmaskinfører ble det også hans oppgave å foreta den første fremvisningen av filmen. Det skjedde i et lite klubblokale i Kiev. Denne tyske soldaten fikk også i oppdrag å bringe filmen til Berlin for overlevering til dr. Goebbels.

Den tyske propagandaminister lot filmen vise i Berlin så sent som sommeren 1943 for tyske og utenlandske pressfolk, men det er kanskje sannsynlig at disse pressefolkene ikke var klar over hvilken betydning filmen hadde og har fremdeles den dag i dag.

Det er vel sannsynlig at både AFTENPOSTEN's, NTB's og FRITT FOLK's Berlinkorrespondenter så filmen i 1943 — altså før de Gaulle.

Fredens Evangelium

(forts. fra side 9)

som kraftkilde: For Guds ord er levende og kraftig og skarpere enn noe tveegget sverd og trenger igjennom inntil det kløver sjel og ånd, ledemot og marg, og dømmer hjertets tanker og råd.

I religionenes mangslungne forestillingsverden hersker myten og legenden. Og her har den sin **gudgitte** plass hvor den skapes og opprettholdes av metafysiske kilder og åndelige kontakter. For ingen har sett Gud og troen har sitt oppkomme i forkynnelsen av det levende ord.

Men myten møter vi også i den verdslige historie, hvor ønsketekning og interessebetonet erindringsforskyvning gjør seg gjeldende. Her er ordet en negativ, destruktiv kraft, her er myten et farlig våpen i hendene på hensynsløse folk som bevisst eller ubevisst pynter på sannheten. For hvor det angår vitenskapelig historieforskning, må kravet til sannheten gå foran alt, fordi uten å følge denne etiske grunnregel havner vi i kaos.

Det er et særtrekk for det tyvende århundre denne forakt for den absolutte verdi og manglende respekt for sannhetskriteriene. Vi ser det i rettsvesenet, i politikken, i vitenskapen, i kunst og litteratur. Alt flyter, som Heraklit sa det engang.

Og særlig ser vi fenomenet i religionenes verden. Alle mennesker er unntagelsesfritt religiøse, også om de ikke er kristne. Personlig mener jeg ut fra Jesu levende ord at vi lever i en tid hvor demonbesetthelser er hyppige. Og verdens ledende psykologer understreker dette uhyggelige faktum. Vi leser i Matheusevangeliet om den urene ånd som vender tilbake til sitt hus med syv andre onde ånder i sitt følge, og det siste blir verre med det menneske enn det første. Her vil Jesus ha sagt at hvor Guds ånd blir fornektet, der i dette tomrom strømmer demonene til.

Best synes jeg tidsånden og tidens krise er skildret av Paulus i Efesierne 6.12 hvor han taler om den kristne kamp mot ondskapens hær under himmelrummet og et annet sted bruker uttrykket **lovløshetens hemmelighet**.

Enhver får selv gjøre seg opp en mening om disse alvorlige og avgjørende ting, de angår hele verden og er av globalt format. I praksis ytrer demonbesetthelsen seg som materialisme av en uhyggelig karakter, som jag etter tomhet og vind. I en slik situasjon hvor **ordet** brukes for å skjule sannheten, blir anfektelser og tvil uunngåelige.

De kommer som et brev med posten. Skuffelser får en oppleve i hopetall som en endeløs forferdelse, så en må spørre seg alvorlig om Gud har vendt Europa ryggen og lysestaken er flyttet for godt fra den tidligere kristne verdensdel. Under slike tragiske aspekter, skal det både fysiske og psykiske resurser til å holde ut. Det er da heller ikke alle som gjør det.

I det gamle testamente er det et vakkert skrift, Jobs bok heter det. Ta og les, sier jeg. Og vi har salme 23 hvor trøstens og håpets levende ord gir helsebot for legeme og ånd. Det er en erfaring som tusener har gjort i Jobs fotefar. Han mister ikke sin frimodighet, i håp til Gud var hans sjel stille og Herren kjempet for ham. Og når denne hårdt rammede mann midt i sin elendighet kunne bekjenne: Jeg vet at min gjenløser lever!, hvor meget mere vi som kjenner Guds vilje gjennom det levende ord Jesus Christus, han som ble født hin julenatt for å hjelpe den enkelte av oss frem til fred og glede og frelse fra all tvil og alle anfektelser.

Så tenner vi også i år vår julegran og går syngende de gamle lovsanger rundt symbolet på det evige liv, granen med de tente lys, og du skal erfare at Gud i sin nåde ikke har ladt sine barn i stikken, men som en god far gir, som Martin Luther sier, sine barn gode gaver. Den største julegaven er barnet i krybben, Guds levende ord til deg og meg og oss alle. La oss takke for denne verdifulleste av alle gaver og i Jesu navn tilgi våre fiender, **lysfornekterne** og **mytedikterne**. Så kan vi tross alt gå julen imøte med fred og glede og synge: Mitt hjerte alltid vanker i Jesu krybberum, der samles mine tanker som i sin hovedsum, der har min lengsel hjemme, der har min tro sin skatt. Jeg kan deg aldri glemme, du vene julenatt.

Gud signe julen. Amen.

Hans Egede Nissen

Våkn opp!

Hvis Norges prester hadde vært hva de utga seg for, og Norges jurister hva de gjaldt for, ville det såkalte rettsoppgjør med landssvikerne ikke ha funnet sted. Hvis de nu er hva de plikter å være, vil dette «oppgjør» snart bli beriktiget. Hvis de ikke er det, vil det norske folk bli vekket uten deres hjelp.

Og de selv? Blant annet falle for historiens dom.

Christian Bekker

Seierherren

Dette er formannen for det tyske nasjonaldemokratiske parti, Adolf von Thadden, som seiret så stort og oppsiktsvekkende ved valgene både i Hessen og i Bayern. I sistnevnte delstat fikk partiet 15 representanter i landdagen og bortimot 10 pst. av stemmene trass i all hets på forhånd.

Brenner Paris?

Fremdeles gråter offentligheten — også den norske — over den onde Hitler som ikke ville spare Paris i verdenskrigens kamp på liv og død. Men om den like onde Churchill hører vi intet i den norske gråtekonepresse. I sine memoarer skriver denne hedersmann: «Jeg maset på den franske regjering om å forsvare Paris, og betonet at forsvaret av den store by måtte rive opp en angripende hær hvis det ble kjempet om hvert hus.» Ja, var det ikke det den onde Hitler sa også? Churchill krevet at manskulle handle etter parolen til Clemenceau (en berømt franskmann som også ville handle som Hitler!) «Jeg vil kjempe foran Paris, i Paris og bak Paris.» Marskalk Pétain erklærte likeoverfor Churchills uforskammede krav om at franskmennene skulle ofre Paris: «Å legge Paris i ruiner ville ikke endre noe i utfallet av slaget.»

Demokratiet i arbeide.

Lederen for Englands nasjonalsosialistiske parti Colin Jordan er påny arrestert. Denne gang for brudd på loven om rasediskriminering. I forrige måned ble hans

hustru arrestert i Frankrike og dømt til fire måneders fengsel for å ha delt ut nasjonalsosialistisk propagandaskrifter i Paris. Fru Maria-Francoise Jordan er datter av den franske motekonge Christian Dior.

Brandts blomsterbukett.

Det ble som kjent adskillig oppstyr i pressen omkring en blomsterbukett som Willy Brandt sendte Hitlerministeren Speers datter da faren ble løslatt etter å ha sonet 20 års fengsel for «krigsforbrytelser». Forklaringen på dette overraskende innfall av Brandt har man nu fått. Det viser seg nemlig at Speers datter lenge har vært medlem av det tyske sosialdemokratiske parti og det var partifellen Brandt ville vise en oppmerksomhet. Det forlyder intet om at han har tenkt å sende bukett til fru Hess, som vel bedre kunne trenge en oppmuntring.

Rett skal være rett

Benjamin Vogt, som laget den etter vår oppfatning lumpne boken om Quisling, har også sine lyse øyeblikk. I en — stort oppslått — artikkel i MORGENBLADET hevder han at Norge må holde «fingrene av fatet» i Sør-Afrika. Det er det idiotiske vedtaket om å frata Sør-Afrikarepublikken mandatet over Sørvest-Afrika som har foranlediget innlegget. Etter å ha slått fast at «overgrepene i Sydvest-Afrika ikke på noen måte kan måle seg med noen av de andre her nevnte tilfeller — ikke engang med lynchingene i USA» skriver han: «Vedtaket i FN er ikke etisk, men bare taktisk begrunnet. Medlemslandene, inklusive Norge gjennom sin ambassadør Hambro, vil gjerne holde seg tilvenns med de afrikanske land, samtidig som de ikke vil legge seg ut med f. eks. Sovjet til tross for dette siste lands undertrykkelse av det halve Europa (Han kunne vel også nevnt USA's undertrykkelse av resten!). Taktikken er ynkelig, og det får så være. Men den bør ikke paradere under idealismens maske.» Etter å ha minnet om hvorledes de land som avbrøt den diplomatiske forbindelse med Franco måtte kripe til korset igjen, sluter han med dette gode råd: «Det er på tide at FN-delegatene, inklusive de norske, stikker fingrene i jorden og lukter i hvilken verden de befinner seg.» Vel talt! Også høyesterettsadvokat J. B. Hjort har hatt en

klok artikkel om Norges hysteriske innblanding i sørafrikanske forhold (Rhodesia) — i FARMAND, og har fått sitt pass påskrevet i DAGBLADET.

FOLK OG LAND

i løssalg

FOLK OG LAND kan nå kjøpes i løssalg følgende steder:

Oslo: Helge Johannesens tobakksforretning, Teatergt. 6, ELIMA, tobakksforretning, Ole Vigs gt 12, Narvesens hovedekspedisjon, Stortingsgaten, Narvesenkiosken Karl Johans gt. v/Grand, Narvesenkiosken Østbanen, Narvesenkiosken Vestbanen.

Bladets ekspedisjon:

Kierschowsgt. 5

Bergen:

Narvesenutsalget Olav Kyrres gt.

Drammen:

Narvesenkiosken på Bragernes

Fredrikstad:

Narvesenkiosken Blomstertorget

Hamar:

Narvesenutsalget Triangelgården

Kristiansand:

Kiosken Børsparken

Stavanger:

Arne Ageren Avisbyrå

Svolvær:

Bykiosken

Trondheim:

Madsens Bladforretn., Olav Tryggv. gt. 47

FOLK og LAND

Kierschowsgt. 5, Oslo 4
Telefon 37 76 96
Boks 3214 - Sagene

Ekspedisjonstid: Tirsdag til fredag fra kl. 10 til kl. 15. Mandag og lørdag holdes kontorene stengt.

Redaktør Melsom kan bare påregnes truffet etter forutgående avtale.

Abonnementspriser:

Kr. 40,— pr. år, kr. 20,— pr. halvår i Skandinavia
Utlandet kr. 25,— pr. halvår. I nøytralt omslag innenlands: Kr. 50,— pr. år, kr. 25,— pr. halvår.

Løssalg kr. 1,—.

Bruk postgironr: 16 450.

Utgiver A/S Folk og Land

Viking Boktrykkeri